

זכריה

פרק א

א. בחדש השמיני, בשנת שנים לדרגוש, היה דבר ה' אל זכריה בן ברכיה בן עדו הנביא לאמר:

ב. קצף ה' על אבותיכם, קצף - קצף ה' על אבותיכם, ומפני כך חרב הבית.

ג. ואמרתי אליהם, כה אמר ה' צבאות, שובו אלי נאם ה' צבאות, ואשוב אליכם אמר ה' צבאות - שובו אלי, ואז אשיב את שכינתי אליכם.

ד. אל תהיו כאבותיכם, אשר קראו אליהם הנביאים הראשנים לאמר כה אמר ה' צבאות שובו נא מדרכיכם הרעים ומעלליכם הרעים, ולא שמעו ולא הקשיבו אלי נאם ה' - אל תהיו כאבותיכם, שלא שמעו בקול הנביאים ולא שבו אל ה' ממעשיהם הרעים.

ה. אבותיכם איה הם - הלא מתו בעוונם, (בחרב ברעב ובשבי), והנביאים הלעולם יחיו - וא"ת, הלא גם הנביאים מתו, אשיב לכם: וכי יחיו לעולם! (אך לא מתו טרם זמנם, וכל נבואותיהם התקיימו)

ו. אך דברי וחקי, אשר צויתי את עבדי הנביאים, הלוא השיגו אבותיכם - אך דברי, שנבאו הנביאים על גזרותי, השיגו את אבותיכם ולא את הנביאים, וישובו ויאמרו - אבותיכם עצמם, אמרו לפני החורבן: כִּאֲשֶׁר זָמַם ה' צבאות לעשות לנו כְּדִרְכֵינוּ וּכְמַעַלְלֵינוּ, כֵּן עָשָׂה אֲתָנוּ - הנה באה עלינו הרעה, כפי שחשב ה', וניבא להם ע"י הנביאים.

ז. ביום עשרים וארבעה, לעשתי עשר חדש הוא חדש שבט, בשנת שנים לדרגוש, היה דבר ה' אל זכריה בן ברכיהו בן עדו הנביא לאמר:

ח. ראיתי הלילה - ראיתי במראה הנבואה בלילה, הנה איש רכב על סוס אדום - הנה, מלאך רוכב על סוס אדום, (רמז, שעתידי ה' ליפדע מבבל וממדי ופרס) והוא עמד בין ההדסים אשר במצלה - והמלאך עומד בעומק המים, בין עצי הדס, (רמז לישראל שבבבל) ואחריו - אחר המלאך, סוסים אדמים שרקים ולבנים - ראה סוסים, אדמים שרקים (מין צבע) ולבנים.

ט. ואמר, מה אלה אדני - שאל את המלאך הדובר אליו, מה מרמז המראה שראה, ויאמר אלי המלאך הדבר בי, אני אראך מה המה אלה:

י. ויען האיש העמד בין ההדסים ויאמר - המלאך העומד בין ההדסים, ענה לזכריה, אלה - הסוסים, אשר שלח ה' להתהלך בארץ:

יא. ויענו - הסוסים, את מלאך ה' העמד בין ההדסים, ויאמרו, התהלכנו בארץ, והנה כל הארץ ישבת ושקטת - ואמרו למלאך: ראינו את הגויים יושבים בשלווה.

יב. ויען מלאך ה' ויאמר - ענה המלאך הדובר לזכריה, ה' צבאות, עד מתי אתה לא תרחם את ירושלים ואת ערי

יהודה, אשר זעמיתה זה שבעים שנה - ה', עד מתי לא תרחם על ישראל, אשר כעסת עליהם זה 70 שנה.

יג. ויען ה' את המלאך הדבר בי, דברים טובים דברים נחמים - ה' ענה למלאך הדובר אל זכריה, דברי נחמה על ישראל.

יד. ויאמר אלי המלאך הדבר בי, קרא לאמר, כה אומר ה' צבאות, קנאתי לירושלם ולציון קנאה גדולה - מצווה על זכריה לקרוא לפני ישראל, שה' ינקום (מבבל) את נקמת ירושלים (על חורבן ירושלים), נקמה גדולה.

טו. וקצף גדול אני קצף, על הגוים השאננים - ובכעס גדול אעניש את הגוים היושבים בשלווה, אשר אני קצפתי מעט, והמה עזרו לרעה - מפני שאני כעסתי על ישראל כעס מועט, והם הרעו לישראל יותר מדי.

טז. לכן - מפני שהרעו לישראל יותר מהראוי, כה אומר ה', שבת לירושלם ברחמים - אשיב את שכינתי לירושלים ברחמים, ביתי יבנה בה נאם ה' צבאות - וביהמ"ק יבנה בה, וקו ינטה על ירושלם - וקו הבנין, ישוב וינטה על בנין חומות העיר, ולא ימחה בהם המלך להפסיק את הבניה. (קו הבנין, הוא חוט, שבקצהו משקולת. כשמטיל העומד על החומה את החוט, מכון החוט את הבונים - לישר את בנין החומה)

יז. עוד קרא לאמר, כה אומר ה' צבאות, עוד תפוצינה ערי מטוב - הערים יתפשטו לכל עבר, מרוב הטובה שאתן בהם, ונחם ה' עוד את ציון ובחר עוד בירושלם - ינחם ה' את ציון, ויבחר עוד בירושלים להשרות בה את שכינתו

פרק ב

א. ואשא את עיני וארא - במראה הנבואה, והנה ארבע קרניים, והנה ארבע קרניים,

ב. ואמר אל המלאך הדבר בי, מה אלה - על מה רומזות ארבע קרניים אלו? ויאמר אלי, אלה הקרנות אשר זרו את יהודה את ישראל וירושלם - אלו הבבלים שבאו על בניי, מארבע רוחות הארץ, נגחו בהם בקרניהם, ופזרו אותם לגלות.

ג. ויראני ה' ארבעה חרשים - אומנים, (היודעים לגדוע ולהפיל את הקרניים).

ד. ואמר מה אלה באים לעשות - מה אומנים אלו באו לעשות? ויאמר לאמר, אלה הקרנות אשר זרו את יהודה - אלו הקרניים, שפזרו את יהודה בגלות, כפי איש לא נשא ראשו - והשפילו אותם כך, שאיש מהם לא הרים את ראשו נגד קרני בבל, (כפי - כשיעור) ויבאו אלה - האומנים, להחריד אתם - להחריד ולהרעיד את קרני בבל, לידות את קרנות הגוים, הנשאים קרן אל ארץ יהודה לזרותה - ולהשליך לארץ, את קרנות בבל שהורמו על יהודה לפזר אותם בגלות.

ה. ואשא עיני, וארא - במראה הנבואה, והנה איש, ובידו חבל מדה - חבל, המודד מרחקים.

ו. ואמר אנה אתה הלך - עם החבל, ויאמר אלי, למד את ירושלם, לראות כמה רחבה וכמה ארפה - למדוד את אורכה ורוחבה, של העיר ירושלים. (להמחיש את גודלה כעת, ביחס להתרחבות העיר לעתיד לבוא)

ז. והנה המלאך הדבר בי יצא - המלאך שבידו חבל המידה יוצא מלפני זכריה, ומלאך אחר יצא לקראתו - ומלאך

אחר בא לקראתו. (של המלאך היוצא).

ח. וַיֹּאמֶר אֵלָיו - למלאך, שבידו חבל המידה, רָץ דָּבַר אֶל הַנָּעַר הַלֵּז לֵאמֹר - אל זכריה, (שלשה נתנבאו והם נערים: שמואל, זכריה וירמיה) פְּרִזּוֹת תֵּשֵׁב יְרוּשָׁלַם מִרְב־אָדָם וּבִהְמָה בְּתוֹכָהּ - לעתיד לבוא, תהיה ירושלים בלי חומה כלל, ותתרחב מאוד ברוב אדם ובהמה.

ט. וַנֵּאֱמִי אֶהְיֶה לָּהּ נָאָם ה' חֹמַת אֵשׁ סָבִיב - וה' יגן על ירושלים - כחומה של אש, וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ - וכבוד ה' ישכון בתוכה.

י. הוּא הוּא - לשון קריאה, וְנִסּוּ מֵאֶרֶץ צָפוֹן נָאָם ה' - נוסו מבבל, (אלו שלא עלו בראשונה) ועלו לבנות הבית בירושלים, כִּי כָאֲרַבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם, פֶּרֶשְׁתִּי אֶתְכֶם נָאָם ה' - אתם, שגליתם לכל עבר, כארבע רוחות השמים.

יא. הוּא - לשון קריאה, צִיּוֹן הַמְּלִטִי, יוֹשֶׁבֶת בֵּית בָּבֶל - המלטו לציון, היושבים בבבל.

יב. כִּי כֹה אָמַר ה' צְבָאוֹת, אֲחֵר כְּבוֹד - אחר הנבואה, על כבוד ה' שישכון בירושלים, שְׁלַחְנִי אֶל הַגּוֹיִם - נשלחתי לנבא על הגויים, הַשְׁלָלִים אֶתְכֶם - הלוקחים מכם שלל, כִּי הִנֵּגְעַ בְּכֶם נִגְעַ בְּבֵת עֵינֹו - אשר הנוגע בכם לרעה, לא יִנָּקָה מעונש, כמו אדם הנוגע באישון העין שמזיק לעצמו בידיו.

יג. כִּי הִנֵּנִי מֵנִיף אֶת יָדִי עֲלֵיהֶם - על הגויים - להכותם, וְהָיוּ שְׁלָל לְעַבְדֵיהֶם - והעמים, יהיו לשלל לבניי שהיו עבדיהם, וַיִּדְעֻתָם כִּי ה' צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי - כשתתקיים נבואה זו לעתיד לבוא, תדעו, שנבואה זו - בשם ה' אמרתי.

יד. רָנִי וְשִׂמְחִי בֵּית צִיּוֹן, כִּי הִנֵּנִי בָא וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכְךָ נָאָם ה' - שמחו בניי, כי הנה ה' בא ומשכין שכינתו בתוך ירושלים.

טו. וְנָלוּ גוֹיִם רַבִּים אֶל ה' בַּיּוֹם הַהוּא - בעת הגאולה, יתחברו עמים רבים לישראל, ויאמינו בה', וְהָיוּ לִי לְעָם - ובאמונתם זו, יחשבו גם הם כְּעַם ה', וְשִׁכְנִיתִי בְּתוֹכְךָ - אך השכינה - בישראל תשכון, וַיִּדְעֻתָ כִּי ה' צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֶלֶיךָ - ואז תדעו, שנבואתי אמת, ובשם ה' נאמרה.

טז. וְנָחַל ה' אֶת יְהוּדָה חֶלְקוֹ, עַל אֲדָמַת הַקֹּדֶשׁ - יהוה, יהיו לנחלתו וחלקו של ה', וּבָחַר עוֹד בִּירוּשָׁלַם - ויבחר בירושלים להשכין את שכינתו.

יז. הִס כָּל בָּשָׂר מִפְּנֵי ה' - ישתקו מִפְּנֵי ה' כל העמים מפני ה', כִּי גָעוֹר מִמַּעוֹן קֹדֶשׁוֹ - כי כביכול התעורר ה' מן השמים ו שהם מעונו של ה'), לַתֵּת בָּהֶם אֶת נַקְמָתוֹ.

פרק ג

א. וַיִּרְאֵנִי - במראה הנבואה, אֶת יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, עֹמֵד לִפְנֵי מִלְאָךְ ה', וְהַשָּׁטָן עֹמֵד עַל יְמִינוֹ לְשָׁטְנוֹ - את יהושע הכהן הגדול עומד לפני המלאך, והשטן עומד לימין הכהן הגדול לקטרג עליו, שבניו נשאו נשים נכריות.

ב. וַיֹּאמֶר ה' אֶל הַשָּׁטָן, יִגְעַר ה' בְּךָ הַשָּׁטָן, וַיִּגְעַר ה' בְּךָ, הַבַּחַר בִּירוּשָׁלַם - יִגְעַר ה' הַבוּחַר בִּירוּשָׁלַם, בְּךָ הַשָּׁטָן, שֶׁלֹא תִקְטָרַג עַל יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, הָלוֹא זֶה - יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, אוֹד מִצֵּל מָאֵשׁ - נִיצֵל מֵהַגְלוּת וְלֹא נִיזוֹק כֻּלָּל, כַּעֲנַף הַמִּהְפֵּךְ אֶת הָאֵשׁ, וְהוּא עֲצָמוֹ לֹא נִשְׂרָף¹.

ג. וַיְהוֹשֻׁעַ הָיָה לְבָשׁ בְּגָדִים צֹאֲמִים, וְעִמָּד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ - כַּשֶּׁעֵמֵד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, עֵדִיין הָיוּ בָנָיו עִם נִשְׁוֹתֵיהֶם הַנִּכְרִיּוֹת, וְכֵאלִיל בַּגְדֵי שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ מְלוּכִלְכִים בַּעֲוֹן בָּנָיו.

ד. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר, אֶל הָעֹמְדִים לִפְנֵי לֵאמֹר - הַמֶּלֶךְ שִׁיְהוֹשֻׁעַ עֵמֵד לִפְנֵי, אָמַר לַמִּלְאכִים שֶׁלִּפְנֵי, הָסִירוּ הַבְּגָדִים הַצֹּאֲמִים מֵעַלְיָם - הִפְרִישׁוּ אֶת בָּנָיו מִנִּשְׁוֹתֵיהֶם הַנִּכְרִיּוֹת, וַיֹּאמֶר אֲלֵיָם - הַמֶּלֶךְ לִיהוֹשֻׁעַ, רָאָה הָעֵבֶרֶתִי מַעֲלִיךְ עֹנֶךְ, וְהִלְבֵּשׁ אֶתְךָ מִחֻלְצוֹת - רָאָה, הָעֵבֶרֶתִי מַעֲלִיךְ אֶת לְכוּךְ הָעוֹוֹן שֶׁעָלִיךְ, וְהִלְבֵּשְׁתִּי אוֹתְךָ בַּגְדִים נְאִים וְנִקְיִים.

ה. וַאֲמַר - זְכִירָה לַמֶּלֶךְ, יִשְׁמִימוּ הַצִּנִּיף הַטָּהוֹר עַל רֹאשׁוֹ - יִתְּנוּ אֶת מִצְנַפַּת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עַל רֹאשׁוֹ שֶׁל יְהוֹשֻׁעַ, (שִׁתְּנוּ עָלָיו כֹּתֶר כַּהֲנָה גְדוֹלָה), וַיִּשְׁמִימוּ הַצִּנִּיף הַטָּהוֹר עַל רֹאשׁוֹ, וַיִּלְבָּשׁוּ בְּגָדִים - הַתְּקַבְּלָה תְּפִילָתוֹ, וְנָתְנוּ עָלָיו הַמִּצְנַפֶּת, וּבַגְדִים נְקִיִּים כַּאֲמֹר, וְהַמֶּלֶךְ ה' עִמָּד - לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ.

ו. וַיַּעַד - הַזֹּהִיר, מֶלֶךְ ה' בִּיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר:

ז. כִּי אָמַר ה' צְבָאוֹת אִם בְּדַרְכֵי תֵלֵךְ, וְאִם אֶת מִשְׁמַרְתִּי תִשְׁמֹר - אִם תִּשְׁמֹר לִלְכֹת בְּדֶרֶךְ ה', וְגַם אֶתְּךָ תִּדְּוִן אֶת בֵּיתִי - תִּדְּוִן בְּבֵית ה' עַל הַכַּהֲנִים, וְגַם תִּשְׁמֹר אֶת חֻצְרֵי - וְתִהְיֶה מִמוֹנָה, לִשְׁמֹר אֶת כָּל צִרְכֵי הַבַּיִת, וְנָתַתִּי לְךָ מִהֲלָכִים, בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה - כַּשֶּׁתִּפְרֹד נִשְׁמָתְךָ מֵהַגּוֹף, תִּהְלַךְ בֵּין הַמִּלְאכִים הָעוֹמְדִים לִפְנֵי ה'.

ח. שְׁמַע נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, אֶתְּךָ וְרַעֲיֶיךָ הַיֹּשְׁבִים לִפְנֶיךָ - אֶתְּךָ וְשָׂרֵי הַכַּהֲנִים, כִּי אֲנִשִּׁי מוֹפֶת הָמָּה - כִּי רֵאוּיִים שִׁיעֶשָׂה לָהֶם מוֹפֶת, כִּי הִנֵּנִי מֵבִיא, אֶת עַבְדִּי צֶמַח - כִּי הִנֵּה מֵבִיא אֹנִי אֶת מֶלֶךְ הַמִּשְׁחָה, שִׁיִּצְמִיחַ ה' לְיִשְׂרָאֵל.

ט. כִּי הִנֵּה הָאָבֶן אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵי יְהוֹשֻׁעַ, עַל אָבֶן אַחַת שֶׁבַע עֵינִים - כִּי הִנֵּה הָאֲבָנִים שֶׁבִּיסוּד בֵּינוֹן הַבַּיִת, עַל כָּל אַחַת אֲשִׁים שֶׁבַע עֵינִים, רִ"ל, שְׁמִירוֹת רַבּוֹת לְהַצְלַחַת הַבְּנוּיָה, הִנֵּנִי מִפְתַּח פֶּתַח נֶאֱמַר ה' צְבָאוֹת - וְעוֹד, שֶׁה' יַחְקוֹק בְּאֲבָנִים פִּיתוּחִים (צוּרוֹת), לִפְתּוֹת אֶת הַבְּנוּיָה, וּמִשְׁתֵּי אֶת עֹוֹן הָאָרֶץ הִיא בְּיוֹם אֶחָד - אֲסִיר מֵעַל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ אֶת עוֹנוֹתֵיהֶם, וְלֹא יוֹסִיפוּ עוֹד לַחֲטוֹא.

י. בְּיוֹם הַהוּא נֶאֱמַר ה' צְבָאוֹת, תִּקְרָאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶל תַּחַת גִּפְנוֹ וְאֶל תַּחַת תְּאֵנָה - מֵתוֹךְ הַשְּׁלוֹם וְרוֹב הַטּוֹבָה שִׁיְהִיו, יִקְרָאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ, לְשִׁבַת תַּחַת הַגִּפֵּן וְהַתְּאֵנָה בַּהֶשְׁקֵט וּבִשְׁלוּוָה.

¹ וְחִזְזִיל דְּרִשׁוּ: שִׁיְהוֹשֻׁעַ, צִדְקִיָּהוּ וְאַחַב בֶּן קוֹלִיָּה, הוֹשִׁלְכוּ לֹאשׁ עֵינֵי נִינ - וְרַק יְהוֹשֻׁעַ בְּצִדְקוֹתוֹ - לֹא נִיזוֹק; "וְלִקַּח מִהֶם קֶלֶחָה...לֵאמֹר, יִשְׁמַךְ ה' בְּצִדְקִיָּהוּ וְאַחַב, אֲשֶׁר קָלַם מֶלֶךְ בְּכָל בָּאֵשׁ" יִרְמִיָּהוּ כֹ"כ.

א. וַיָּשֶׁב הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר בִּי, וַיַּעֲרִנֵנִי, כְּאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲזֹר מִשְׁנָתוֹ - הֵעִיר אוֹתִי הַמֶּלֶךְ מִשְׁנָתִי, לִרְאוֹת מִרְאֵה נְבוּאָה, וְהַתְּעוֹרְרָתִי כְּאִישׁ שֶׁהִתְעוֹרֵר מִשְׁנָתוֹ.

ב. וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה - בְּמִרְאֵה הַנְּבוּאָה, וַאֲמַר כְּאִתִּי וְהִנֵּה מִנּוּחַ זָהָב פֶּלֶא - מִנּוּחָהּ, שְׂכוּלָה מִזֶּהָב, וְגִלְגָּל עַל רֹאשָׁהּ - סֶפֶל גָּדוֹל מֵעֲלִיָּהּ, וְשִׁבְעָה נִרְתִּיחָה עָלֶיהָ - בְּרָאשֵׁי הַקִּנִּים, הָיוּ שִׁבְעָה נִרוֹת, (נִר - כְּלִי לִקְבֹּל אֶת הַשֶּׁמֶן וְהַפְתִּילוֹת), שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצָקוֹת, לְנִרוֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁהּ - וְשִׁבְעָה צִנּוּרוֹת, שֶׁבָּהֶן נִיצֵק הַשֶּׁמֶן מִהִגְלָה אֶל כָּל אֶחָד מִהִנּוּרוֹת. (יחז - 49 מוֹצָקוֹת)

ג. וְשָׁנִים זֵיתִים עָלֶיהָ, אֶחָד מִיָּמִין הִגְלָה, וְאֶחָד עַל שְׂמֹאלָהּ - וּשְׁנֵי עֲצֵי זֵית, אֶחָד מִיָּמִין וְאֶחָד מִשְׂמָאל לִגְלָה.

ד. וַאֲנִי וַאֲמַר אֶל הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר בִּי לֵאמֹר מָה אֵלֶּה אֲדֹנִי - מִה מִרְמֹז מִרְאֵה זֶה.

ה. וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי, הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה הִמָּה אֵלֶּה - הֲלֹא מֵעֲצָמָךְ תִּבִּין עַל מִה מִרְמֹז, וַאֲמַר, לֹא אֲדֹנִי:

ו. וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר, זֶה דָּבָר ה' אֵל זָרְבָבֶל לֵאמֹר - מִרְאֵה זֶה, סִימָן הוּא לְזִרְבָבֶל, לֹא בְּחִיל וְלֹא בְּכֹחַ, כִּי אִם בְּרוּחִי אֲמַר ה' צְבָאוֹת - כְּמוֹ שְׂרָאִית בְּמִרְאֵה הַנְּבוּאָה אֶת הַמְּנוּחָה נַעֲשִׂית מֵאֲלִיָּהּ, וְהַשֶּׁמֶן נִיצֵק אֶל הַנִּרוֹת בְּלֹא יָד אָדָם, כִּךְ לֹא בִכַח יָד אָדָם יִבְנֶה הַבֵּית, כִּי אִם בְּכֹחַ רוּחַ וְרִצּוֹן ה' יִבְנֶה הַבֵּית.

ז. מִי אַתָּה הָרֹגֵדוֹל - אִיזוֹ חֲשִׁיבוֹת יֵשׁ לִסְנַבְלֹט וְחִבְרִיו, הָרוֹצִים לַעֲכֹב הַבֵּינִי, וּמַחֲשִׁיבִים אֶת עֲצָמָם לִהְיוֹת גָּדוֹל, לִפְנֵי זָרְבָבֶל לְמִיָּשׁוֹר - הֲלֹא אֲשִׁים אוֹתָם, כְּמִיָּשׁוֹר לִפְנֵי זָרְבָבֶל, וְלֹא תַעֲכֹבוּ אֶת הַבֵּינִי, וְהוֹצִיא אֶת הָאֲבִן הָרֹאשָׁה - יוֹצִיא אֶת אֲבֵן הַבְּדִיל לִבְנוֹת הַבֵּינִי, (אֲבֵן הַבְּדִיל, קִשּׁוּרָה בְּקֶצֶה חוּט. כְּשֶׁמִּטִּיל הָעוֹמֵד עַל הַחוּמָה אֶת אֲבֵן הַבְּדִיל, מִכּוֹן הַחוּט אֶת הַבּוֹנִים - לִישׁוֹר אֶת קִירוֹת הַבֵּינִי) תִּשְׁאֲלוּת חֹן חֹן לָהּ - יִשְׁבַּחוּ אֶת חֹן הָאֲבֵן וְהַבֵּינִי הַנַּעֲשֶׂה עַל יָדָהּ, בְּקוֹל שֶׁאוֹן.

ח. וַיְהִי דָבָר ה' אֵלַי לֵאמֹר:

ט. וַיְדִי זָרְבָבֶל יֹסְדוֹ הַבֵּית הַזֶּה - יָדִי זָרְבָבֶל, שְׁמוֹ אֶת יִסּוֹד הַבֵּית (בְּזֶמֶן כּוֹרֵשׁ), וַיְדִי תְּבַצְעֶנָּה - וַיְדִי גַם יִשְׁלִימוּ² אֶת הַבֵּינִי, וַיְדַעְתָּ, כִּי ה' צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֲלֵכֶם - וְאִזּוֹ יָדְעוּ כָּל יִשְׂרָאֵל, כִּי מִה' נִיבֵא זִכְרִיָּה נְבוּאָה זֹאת.

י. כִּי מִי בָּז לִיוֹם קִטְנוֹת - כִּי מִי שֶׁהִיָּה מִבְּזָה בְּלִיבּוֹ, אֶת קִטְנוֹתוֹ שֶׁל הַבֵּינִי³, וְשִׁמְחוּ וְכִאוּ אֶת הָאֲבֵן הַבְּדִיל בְּיַד זָרְבָבֶל - כְּשִׁירָאוּ אֶת אֲבֵן הַבְּדִיל בְּיַד זָרְבָבֶל, יִשְׁמַחוּ כֹּלָם, שִׁבְעָה אֵלֶּה - שִׁבְעָה עֵינָיִים שֶׁאֵמַר לְעִיל: "עַל אֲבֵן אַחַת שִׁבְעָה עֵינָיִים" - אֲשִׁמּוֹר עַל הַבֵּינִי, עֵינֵי ה' הִמָּה, מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ - הֵם עֵינֵי ה' הַמְּשׁוֹטְטִים בָּאָרֶץ, לְשִׁמּוֹר עַל הַמֶּשֶׁךְ הַבֵּינִי.

יא. וַאֲנִי וַאֲמַר אֵלַי - אֵל הַמֶּלֶךְ, מָה שְׁנֵי הַזֵּיתִים הָאֵלֶּה, עַל יָמִין הַמְּנוּחָה וְעַל שְׂמֹאלָהּ - מִה מִרְמֹזִים שְׁנֵי הַזֵּיתִים, שְׁמִיָּין וּמִשְׂמָאל לְמִנּוּחָהּ.

יב. וַאֲנִי וַאֲמַר אֵלַי - אֵל הַמֶּלֶךְ, מָה שְׁתֵּי שְׁבָלֵי הַזֵּיתִים, אֲשֶׁר בְּיַד שְׁנֵי צִנְתָּרוֹת הַזָּהָב - שְׁנֵי עֲנָפֵי הַזֵּית, (עֲנָפִים הַמִּלִּים בְּגִרְיָי זֵיתִים, כְּמוֹ הַשִּׁיבּוֹלֶת הַמִּלִּה בְּגִרְיָי תְּבוּאָה), הַיּוֹצֵאִים מִכָּל זֵית שְׁמִצֵּי הַמְּנוּחָה, לְתוֹךְ שְׁנֵי כְּלִים, שֶׁבָּהֶם נִדְרָכִים הַזֵּיתִים מֵאֲלִיָּהֶם, הַמְּרִיקִים מֵעֲלֵיהֶם הַזָּהָב - וּמְרוֹקְנִים הַצִּנְתָּרוֹת אֶת הַשֶּׁמֶן הַצָּלוּל וּמְזוֹקֵק כֹּזֶהָב - לְתוֹךְ הַגּוֹלָה, וּמִשֶּׁם יוֹצֵא הַשֶּׁמֶן לְמוֹצָקוֹת, וּמִשֶּׁם לְנִרוֹת.

יג. וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר, הֲלוֹא יָדַעְתָּ מָה אֵלֶּה - הֲלֹא מֵעֲצָמָךְ תִּבִּין לְמָה מִרְמֹזִים אֵלוֹ, וַאֲמַר לֹא אֲדֹנִי:

יד. וַיֹּאמֶר - הַמֶּלֶךְ, אֵלֶּה שְׁנֵי בְנֵי הַיָּצְהָר - שְׁנֵי הַזֵּיתִים, מִרְמֹזִים עַל הַמֶּלֶךְ וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל, הַנִּמְשָׁכִים שְׁנֵיהֶם בְּשֶׁמֶן,

² כְּמוֹ: "וְהִנֵּה כִי יִבְצַע ה' אֶת כָּל מַעֲשָׂהוּ בְּהָר צִיּוֹן...", יִשְׁעִיהוּ י' יב'

³ כְּמוֹ שֶׁמִּצָּאנוּ בְּעוֹרָא: "וְרָבִים מִהַפְּתִיחִים וְהַלּוּם, וְכָאִשִּׁי הָאֲבוֹת הַזִּקְנִים אֲשֶׁר כָּאוּ אֶת הַבֵּית הָרָאוּשׁוֹן בְּיָסְדוֹ זֶה הַבֵּית בְּעֵינֵיהֶם, בְּכִים בְּקוֹל גָּדוֹל, וְכָבִים בְּתַרוּעָה בְּשִׁמְחָה לְהָרִים קוֹל. וְאִין הָעָם מְפִירִים קוֹל תְּרוּעַת הַשִּׁמְחָה לְקוֹל בְּכִי הָעָם כִּי הָעָם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְּדוֹלָה, וְהַקּוֹל נִשְׁמַע עַד לְמִכְרוֹק", עוֹרָא ג' יב'.

הַעֲמִידִים עַל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ - העומדים לפני ה' אדון כל הארץ, לעשות רצונו. ומה שראה את השמן הנעשה מאליו, רומז, שלא ימלוך המלך (זרובבל בן שאלתיאל וזרעו), ולא יכהן הכהן (יהושע בן יהוצדק וזרעו), בחיל ובכח ידי אדם, כי אם ברצון ה'.

פרק ה

- א. וְאָשׁוּב וְאֶשָּׂא עֵינִי וְאָרָאָה, וְהִנֵּה מְגִלָּה עָפָה - ראה במראה, מגילה עפה כלפי מעלה⁴.
- ב. וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה, וְאָמַר, אֲנִי רֹאֶה מְגִלָּה עָפָה, אֶרְכָּה עֲשָׂרִים בָּאֲמָה וְרַחֲבָה עֲשָׂר בָּאֲמָה - השיב למלאך שרואה מגילה עפה, באורך עשרים אמה, ורוחב עשר אמות.
- ג. וַיֹּאמֶר אֵלַי, זֹאת הָאֵלֶּה הַיּוֹצֵאת עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ - זאת המגילה שכתוב בה, על הפורענות שתצא ותבוא בכל הארץ, כִּי כָל הַגִּבּוֹר - כל איש הגונב מרעהו, מִזֶּה - מהפורענות הכתובה במגילה, כְּמוֹהָ נִקְּה - כמו הפורענות הזו, כך יבוא עליו וינקה מן העולם (ימות). וְכָל הַנִּשְׁפָּע - וכל איש הנשבע לשקר, מִזֶּה - מהפורענות הכתובה במגילה, כְּמוֹהָ נִקְּה - כמו הפורענות הזו, כך יבוא עליו וינקה מן העולם (ימות).
- ד. הַיּוֹצֵאתִיהָ, נָאִם ה' צְבָאוֹת - הוצאתי את הפורענות ממקומה, וּבָאָה אֶל בֵּית הַגִּבּוֹר, וְאֶל בֵּית הַנִּשְׁפָּע בְּשָׂמִי לְשָׁקֶר - ותבוא אל הגונב ואל הנשבע לשקר, וְלִנְהָ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - תשכון ותלון בתוך בתיהם, וְכִלְתִּי, וְאֶת עֶצְיוֹ וְאֶת אֲבָנָיו - ותכלה אותו, ואת עצי ואבני ביתו.
- ה. וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ הַדְּבָר בִּי - יצא מלפני זכריה, וַיֹּאמֶר אֵלַי שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה, מָה הַיּוֹצֵאת הַזֹּאת - ושוב נראה לפניו, ואמר לו להתבונן על המראה היוצא לפניו.
- ו. וְאָמַר מָה הִיא - שאל זכריה את המלאך, מַה הוּא מֵרָאָה זֶה שְׂאֵנִי רוֹאֶה, וַיֹּאמֶר -הַמֶּלֶךְ, זֹאת הָאֵיפָה הַיּוֹצֵאת - זאת מידת איפה, היוצאת לפניך במראה, וַיֹּאמֶר, זֹאת עֵינָם בְּכָל הָאָרֶץ - בזאת האיפה ושאר המידות, נתנו את עיניהם לרמות איש את רעהו בכל הארץ.
- ז. וְהִנֵּה כָּבֹד עֹפֶרֶת נִשְׂאָת - הנה עופרת במשקל כיכר, נישאת באויר מעל הארץ, וְזֹאת אִשָּׁה אַחַת יוֹשֶׁבֶת בְּתוֹךְ הָאֵיפָה - ואשה אחת (האשה, רמז לעשרת השבטים), יושבת בתוך האיפה שבה יִמָּדַד עֲנָשָׁם, (במידת איפה פשעו, ובה ימדד ענשם)
- ח. וַיֹּאמֶר - הַמֶּלֶךְ, זֹאת - האשה, הַרְשָׁעָה - היא משל לעשרת השבטים שהרשיעו ועבדו ע"ז, וַיִּשְׁלַךְ אֶתָּה אֶל תוֹךְ הָאֵיפָה - והשליך את האשה לתוך מידת "איפה", להורות, שבה יימדד ענשה של האשה, (במידה שהרשיעה, שישבה בתוך האיפה מרצונה לרמות בה, באותה המידה יבוא ענשם) וַיִּשְׁלַךְ אֶת אֶבֶן הָעוֹפֶרֶת אֶל פִּיהָ - והשליך את ככר העופרת הנישאת באויר (עופרת זו, היא משל לאבני המשקל ששקלו ברמאות איש לרעהו), שתישקע בתוך פיה של האשה. (משל לאורך ולצרות הגלות)
- ט. וְאֶשָּׂא עֵינִי וְאָרָא, וְהִנֵּה שְׁתֵּים נָשִׁים יּוֹצֵאוֹת וְרוּחַ כְּנָפִיהֶם, וְלִהְיוֹת כְּנָפֵי הַחֲסִידָה - שתי הנשים, משל ליהודה ובנימין, שיוצאות מארצן ועפות עם כנפיים ככנפי חסידה, וְתִשָּׂאנָה אֶת הָאֵיפָה בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם - ונושאות במעופן בין השמים לארץ את מידת האיפה, שאף הן יענשו במידת ובשיעור עוונם.
- י. וַיֹּאמֶר אֶל הַמֶּלֶךְ הַדְּבָר בִּי אָנָּה הִמָּה מוֹלֶכֶת אֶת הָאֵיפָה - להיכן מוליכות הנשים את האיפה.
- יא. וַיֹּאמֶר אֵלַי לִבְנוֹת לָהּ בֵּית בָּאָרֶץ שְׁנָעַר - לבנות להן בית בארץ בבל, וְהוֹכִין - ששם מוכן לה מקום גלותה, וְהִנִּיחָה שָׁם עַל מְכֻנְתָּהּ - וישארו וחלק מיהודה ובנימין לא ישובו לארץ, ויהיו מונחים בגלות בבל המוכנה להם.

⁴ מגילת פורענות, כעין מה שראה יחזקאל. (בפרק ג')

- א. ואֲשֶׁב וְאָשָׂא עֵינַי וְאָרָאָה וְהִנֵּה אַרְבַּע מִרְכָּבוֹת יֹצְאוֹת מִבֵּין שְׁנֵי הַהָרִים, וְהָהָרִים הָרִי נְחֹשֶׁת - ראה במראה הנבואה, ארבע מרכבות סוסים (רמז על ממשלת ארבע מלכויות: בבל, מדי, יון ואדום), היוצאים מבין שני הרי נחושת (רמז על חזק המלכויות).
- ב. בַּמִּרְכָּבָה הָרִאשׁוֹנָה סוּסִים אֲדָמִים - רמז למלכות בבל, וּבַמִּרְכָּבָה הַשְּׁנִיָּת סוּסִים שְׁחָרִים - מלכות מדי ופרס.
- ג. וּבַמִּרְכָּבָה הַשְּׁלִישִׁית סוּסִים לְבָנִים - רמז למלכות יון, וּבַמִּרְכָּבָה הָרְבִיעִית, סוּסִים בְּרָדִים אֲמָצִים - רמז למלכות אדום המושלת עם מלכות ישמעאל. (לכך יש בסוסים אלו שני גווניו: בְּרָדִים - כתמים לבנים כצורת ברד, אֲמָצִים - י"א כמראה הדשן).
- ד. וְאָעַן וְאָמַר אֶל הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר בִּי מָה אֵלֶּה אֲדֹנָי - על מה רומזים מראות אלו.
- ה. וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֵלַי, אֵלֶּה אַרְבַּע רְחוֹת הַשָּׁמַיִם - אלה ארבע מלכויות המושלות בארבע רוחות השמים, יוֹצְאוֹת, מִהַתִּיצֵב עַל אֲדוֹן כָּל הָאָרֶץ - יוצאות מלפני ה' אדון הארץ, למשול בעולם.
- ו. אֲשֶׁר בָּהֶם הַסּוּסִים הַשְּׁחָרִים - מלכות מדי ופרס, יֹצְאִים אֶל אֶרֶץ צָפוֹן - לכבוש את בבל, שמצפון להם, וְהַלְבָּנִים - מלכות יון, יֹצְאוּ אֶל אֲחֵרֵיהֶם - יצאה למשול, אחר מדי ופרס, וְהַבְּרָדִים יֹצְאוּ אֶל אֶרֶץ הַתִּימָן - ומלכות רומי, יצאה למשול בארץ תימן (דרום).
- ז. וְהָאֲמָצִים יֹצְאוּ וַיִּבְקְשׁוּ לָלֶכֶת לְהִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ - וישמעאל שהלכו ובקשו גם הם ממשלה, וַיֹּאמֶר לָכֵן הִתְהַלְכוּ בָּאָרֶץ וְתִתְהַלְכֶנָּה בָּאָרֶץ - נתנה להם הרשות מאת ה' להתהלך בארץ, לכבוש ולמשול בארצות.
- ח. וַיִּזְעַק אֹתִי וַיְדַבֵּר אֵלַי לֵאמֹר - קרא אלי בקול גדול, ואמר לי, רָאָה, הַיּוֹצְאִים אֶל אֶרֶץ צָפוֹן - מדי ופרס שיצאו לכבוש את בבל, הִנִּיחוּ אֶת רוּחִי בָּאָרֶץ צָפוֹן - הניחו והרגיעו את כעסי על בבל, על שהרעו לישראל יותר מדי.
- ט. וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר:
- י. לָקוּחַ מֵאֵת הַגּוֹלָה, מִחֻלְדֵי וּמֵאֵת טוֹבִיָּה וּמֵאֵת יִדְעִיָּה - לך תקח, מִחֻלְדֵי, טוֹבִיָּה וַיִּדְעִיָּה, הבאים מהגולה שבבבל, תרומת כסף וזהב, שיביאו לבנין הבית. וּבֵאתָ אִתָּהּ בְּיוֹם הַהוּא - ביום שישובו מבבל, וּבֵאתָ בֵּית יִשְׁרָאֵל בֶּן צַפְנִיָּה אֲשֶׁר בָּאוּ מִבָּבֶל - וב' אל בית יאשיה, ששם יהיו כשיבואו.
- יא. וְלִקְחֶתָ כֶּסֶף וְזָהָב, וְעָשִׂיתָ עֲטֹרוֹת - ומהכסף והזהב שתקח תעשה כתרים, וְשָׂמְתָּ בְּרֹאשׁ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל - ותשים בראש הכהן הגדול. (ובראש המלך, הוא זרובבל).
- יב. וְאִמְרָתָ אֵלָיו לֵאמֹר - תאמר ליהושע הכהן הגדול, כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת לֵאמֹר, הִנֵּה אִישׁ צֶמַח שְׁמוֹ - הנה האיש זרובבל, נקרא צמח, להורות, שמלכותו תצמח ותגדל, וּמִתְחַתֵּיו צֶמַח - ואף זרעו שיבוא תחתיו, יצמח ויצלח במלכותו, וּבָנָה אֶת הַיֵּכָל ה':
- יג. וְהוּא יִבְנֶה אֶת הַיֵּכָל ה', וְהוּא יִשָּׂא הוֹד - הוד המלוכה, וַיֵּשֶׁב וַיִּשָּׁל עַל כֶּסֶּאוֹ - כסא המלוכה, וְהָיָה כֹהֵן עַל כֶּסֶּאוֹ - והכהן, יבוא לפני כסא המלך להורותו תורה, וְעָצַת שְׁלוֹם תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם - עצות ומחשבות של שלום, ישכנו בין שניהם, ולא יקנאו זה בזה.
- יד. וְהָעֲטֹרוֹת תִּהְיֶה לְחֶלֶם וּלְטוֹבִיָּה וְלִידְעִיָּה וְלִחֹן בֶּן צַפְנִיָּה - העטרות שתִּרְמוּ, חֶלֶם (הוא חֻלְדֵי), טוֹבִיָּה, יִדְעִיָּה, וְחֹן בֶּן צַפְנִיָּה (הוא יאשיהו בן צפניה), לְזָכְרוֹן בְּהֵיכַל ה' - יהיו להם לזכרון טוב לפני ה'.
- טו. וּרְחוּקִים יִבָּאוּ, וּבָנוּ בְּהֵיכַל ה' - ועוד יבואו גויים מרחוק, לתרום תרומות לבנין בית ה', וַיִּדְעָתָם - כשיבואו רחוקים אלו, ותרואו קיום נבואתי, תדעו, כִּי ה' צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם - ולא מליבי נבאתי כל זאת, וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָעוּן בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵיכֶם - וכל זה יתקיים, בתנאי שתשמעו בקול ה' אלוֹקֵיכֶם.

פרק ז

א. וַיְהִי בַשָּׁנָה אַרְבַּע לְדָרְיוֹשׁ הַמֶּלֶךְ הָיָה דָּבָר ה' אֶל זְכַרְיָה, בְּאַרְבַּעַה לַחֹדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי בְּכֶסֶלֹ - ב - ד' בְּכֶסֶלֹ, הוּא הַחוּדֶשׁ הַתְּשִׁיעִי.

ב. וַיִּשְׁלַח בֵּית אֵל, שֹׁר אֶצֶר וְרָגַם מֶלֶךְ וְאַנְשָׁיו, לַחֲלוֹת אֶת פָּנֵי ה' - שְׂרָאצֶר, וְרָגַם מֶלֶךְ (שם איש) וְאַנְשָׁיו, נִשְׁלָחוּ לְבֵית אֵל לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי ה',

ג. לֵאמֹר אֵל הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר לְבֵית ה' צְבָאוֹת, וְאֵל הַנְּבִיאִים לֵאמֹר - וְכֵן לִשְׁאוֹל אֶת הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים, הֲאִבְכֶּה בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי - הָאֵם עָלֵינוּ לְהִתְאָבֵל וּלְבַכּוֹת עוֹד, בַּחוּדֶשׁ אֵב עַל חוֹרְבֵן הַבַּיִת, הַנֶּזֶר, כִּי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי זֶה כִּמָּה שָׁנִים - לְהִתְנַזֵּר וּלְפָרוֹשׁ מֵאֲכִילָה וּשְׂתִיָּה, כִּפִּי שֶׁאֵנוּ עוֹשִׂים זֶה כִּמָּה שָׁנִים.

ד. וַיְהִי דָּבָר ה' צְבָאוֹת אֵלֵי לֵאמֹר:

ה. אֲמַר אֵל כָּל עַם הָאָרֶץ וְאֵל הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר, כִּי צִמַּתְם וְסִפּוֹד בְּחִמִּישִׁי וּבְשִׁבְעִי, וְזֶה שִׁבְעִים שָׁנָה, הַצּוֹם צִמַּתְנִי אֲנִי - וְכִי בְּשִׁבְלִי אֶתֶם צִמַּמְתֶּם כִּבְר 70 שָׁנָה, בַּחוּדֶשׁ הַחֲמִישִׁי (צום ט' באב) וְהַשְּׁבִיעִי (צום גדליה) ?

ו. וְכִי תֹאכְלוּ וְכִי תִשְׁתּוּ - וְאִם תֹּאכְלוּ וּתִשְׁתּוּ, הֲלוֹא אֶתֶם הָאֲכָלִים וְאֶתֶם הַשְּׂתִים - הֲלֹא אֶתֶם נִהַנִּים מִכֶּךָ וְלֹא אֲנִי !

ז. הֲלוֹא אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָרָא ה' בְּיַד הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים, בְּהִיּוֹת יְרוּשָׁלַם יִשְׁבֶּת וּשְׁלֹוה, וְעַרְיָה סְבִיבִתֶּיהָ - הֲלֹא הַצּוֹם נִגְרַם, מִפְּנֵי שֶׁלֹא שָׁמַעְתֶּם לְנְבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁהוֹכִיחוּ אֶתְכֶם עַל עוֹוֹנוֹתֵיכֶם, בַּעֲוֹד יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְהָעָרִים שֶׁמִּסְבִּיבָה בְּשִׁקָּט וּבְשִׁלֹוה, וְהַנֶּגֶב וְהַשְּׁפֵלָה יִשָּׁב - יִשְׁבוּ גַם הֵם בְּשִׁלֹוה.

ח. וַיְהִי דָּבָר ה' אֶל זְכַרְיָה לֵאמֹר:

ט. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת לֵאמֹר - כֹּךְ אִמַּר ה', בְּיַד הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים, מִשְׁפָּט אָמַת שְׁפָטוּ, וְחֹסֶד וְרַחֲמִים עָשׂוּ אִישׁ אֶת אָחִיו - עָשׂוּ מִשְׁפָּט אִמַת, וְחֹסֶד בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ.

י. וְאַלְמָנָה וְיָתוֹם גֵּר וְעָנִי אֵל תַּעֲשִׂקוּ, וְרַעַת אִישׁ אָחִיו אֵל תַּחֲשִׁבוּ בְּלִבְבְּכֶם - אִפִּילוּ בְּלִבְבְּכֶם לֹא תַחֲשִׁבוּ רַעַת עַל חֲבֵרֵיכֶם, וּבּוֹדָאִי שֶׁלֹא תַעֲשׂוּ לוֹ רַעַת.

יא. וְיִמָּאֲנוּ לְהִקְשִׁיב - לְתוֹכָחוֹת הַנְּבִיאִים, וְיִתְּנוּ כְתָף סִרְיָת - הִסִּירוּ אֶת כְּתִפֵּיהֶם מִלְעֲמוֹד לִפְנֵי ה', וּפְנּוּ לְאַחֲרָיו, וְאַזְנִיָּהֶם הִכְבִּידוּ מִשְׁמוֹעַ - מִלְשִׁמּוֹעַ אֶת דְּבַר ה'.

יב. וְלִבָּם שָׁמוּ שְׁמִיר, מִשְׁמוֹעַ אֶת הַתּוֹרָה, וְאֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁלַח ה' צְבָאוֹת בְּרוּחוֹ בְּיַד הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים - חֲזָקוּ וְהִקְשׁוּ אֶת לִבָּם כְּשִׁמִּיר (אבן חֲזָקָה), מִלְשִׁמּוֹעַ אֶת רִצּוֹן ה' שֶׁמִּסֵּר בְּיַד הַנְּבִיאִים הָרִאשׁוֹנִים, וַיְהִי קֶצֶף גָּדוֹל מֵאֵת ה' צְבָאוֹת - וּבִכֶּךָ, גִּרְמוּ לְכַעַס גָּדוֹל מֵאֵת ה' עֲלֵיהֶם.

יג. וַיְהִי כִּי אֲשֶׁר קָרָא וְלֹא שָׁמְעוּ - כִּמוֹ שֶׁה' קָרָא אֲלֵיהֶם לְחַזֵּר בְּתִשׁוּבָה מִמַּעֲשֵׂיהֶם, וְלֹא שָׁמְעוּ בְּנִי לְקִרְיָאתוֹ, כֵּן יִקְרָאוּ וְלֹא אֲשָׁמְעָה, אָמַר ה' צְבָאוֹת - כֹּךְ, כִּשִּׁיקְרָאוּ אֲלָיו בְּצִרּוֹתֵיהֶם, לֹא יִשְׁמַע לְצַעֲקָתָם.

יד. וְאַסְעֲרֶם - אִפִּיץ וְאִפְזֹר אוֹתָם בְּגִלּוֹת, בַּחוּזֶק רַב כְּרוּחַ סַעֲרָה, עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּם - אֵל כָּל הַגּוֹיִים שֶׁאֵינָם מְכִירִים, וְהָאָרֶץ נִשְׁמָה אַחֲרֵיהֶם מַעֲבֵר וּמַשָּׁב - הָאָרֶץ תִּהְיֶה שִׁמְמָה מִכָּל עוֹבֵר וּשׁוֹב, וְיִשְׁיִמּוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה לְשִׁמָּה - אֶרֶץ שֶׁהָיוּ הַכָּל חוֹמְדִים אוֹתָהּ, נַעֲשֶׂתָה לְשִׁמְמָה.

א. וַיְהִי דְבַר ה' צְבָאוֹת לְאֹמֶר:

ב. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, קְנֵאתִי לְצִיּוֹן קְנֵאָה גְדוֹלָה - אֲנָקוּם אֶת נַקְמַת יְרוּשָׁלַיִם מֵאֵת כָּל הַגּוֹיִים, וְחִמָּה גְדוֹלָה קְנֵאתִי לָהּ - וּבְכַעַס גָּדוֹל אֲקַנֵּא לִירוּשָׁלַיִם - בְּגוֹיִים.

ג. כֹּה אָמַר ה' שְׁבֹתִי אֶל צִיּוֹן, וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם, וְנִקְרָאָה יְרוּשָׁלַם עִיר הָאֱמֶת - אֲשׁוּב לִשְׁכּוֹן בְּצִיּוֹן, וְאִזְ תִּקְרָא יְרוּשָׁלַיִם: "עִיר הָאֱמֶת", (כִּי הִלֵּא: "שְׂאֵרִית בְּנֵי"י לֹא יַעֲשׂוּ עוֹלָה..."/, צַפְנִיָּה ג' יג', וְכֹלָם יַעֲשׂוּ מִשְׁפֹּט אֱמֶת) וְהָרָה ה' צְבָאוֹת הָרָה הַקֹּדֶשׁ - וְהָרָה הַבַּיִת יִקְרָא: "הָרָה הַקּוֹדֶשׁ", וְלֹא יִתְחַלֵּל עוֹד.

ד. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת עַד יָשְׁבוּ זִקְנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחְבּוֹת יְרוּשָׁלַם, וְאִישׁ מְשַׁעֲנֵתוֹ בִּידּוֹ, מְרֹב יָמִים - וּמְרִיבֵי יָמֵיהֶם שֶׁל הַזִּקְנִים, יִשְׁעוּ בִלְכַתֶּם עַל מַקֵּל.

ה. וְרַחְבּוֹת הָעִיר יִמְלְאוּ יְלָדִים וְיִלְדוֹת מְשַׁחֲקִים בְּרַחְבֵּיתָהּ:

ו. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, כִּי יִפְּלֵא בְּעֵינַי שְׂאֵרִית הָעָם הַזֶּה בְּיָמַי הָהֵם - רֹב הַטּוֹבָה שֶׁתִּהְיֶה, תִּהְיֶה לִפְלֵא בְּעֵינַי הַשְּׂאֵרִית מִבְּנֵי"י, גַּם בְּעֵינַי ה' יִהְיֶה דָבָר זֶה לִפְלֵא, שֶׁמַּעֲלֵם לֹא הֵיטִיב בְּאוֹפֶן מוֹפְלֵא כֹזֵה.

ז. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, הִנְנִי מוֹשִׁיעַ אֶת עַמִּי מֵאֶרֶץ מִזְרָח, וּמֵאֶרֶץ מְבֹאָה הַשָּׁמֶשׁ - מִכָּל קְצוֹת הָעוֹלָם, מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרָב.

ח. וְהִבֵּאתִי אֹתָם, וְשָׁכְנוּ בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם - אֲבִיָּא אוֹתָם לִשְׁכּוֹן בִּירוּשָׁלַיִם, וְהָיוּ לִי לְעָם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים, בְּאֱמֶת וּבְצִדִּיקָה - בְּאֱמֶת וּבְצִדִּיקָה, שִׁיעֲשׂוּ אִישׁ עִם רֵעֵהוּ.

ט. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, תִּחְזַקְנָה יְדֵיכֶם - לְהַשְׁלִים בְּנֵין הַבַּיִת, הַשְּׁמָעִים בְּיָמַי הָאֵלֶּה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מִפִּי הַנְּבִיאִים, אֲשֶׁר בְּיוֹם יִסַּד בֵּית ה' צְבָאוֹת הֵהִיכַל לְהִבְנוֹת - אֹתָם, הַשּׁוֹמְעִים אֶת דְּבָרֵי הַנְּבִיאִים, מִשְׁנֵת שְׁתַּיִם לְדַרְיוֹשׁ⁵, שֶׁאִזְ נִבְּאוּ לָכֶם הַנְּבִיאִים, שֶׁתִּבְּאוּ עֲלֵיכֶם בְּרַכָּה בַּחֲדוֹשׁ הַבְּנִיָּה, וּבְעֵינַיִכֶם רוֹאִים אֹתָם אֶת קִיּוֹם הַנְּבִאוּתָהּ.

י. כִּי לִפְנֵי הַיָּמִים הָהֵם - לִפְנֵי תַחֲלִילַת הַבְּנִיָּה, שְׁכַר הָאָדָם לֹא נִהְיָה - לֹא מִצָּא אָדָם אֶת שְׁכָרוֹ מִתְקִיִּים בִּידּוֹ, ("וְהַמִּשְׁתָּכֵר מִשְׁתָּכֵר אֶל צָרוֹ נִקְוָה", חֲגִי א' ו') וְשְׁכַר הַבְּהֵמָה אֵינָנָה - וְשְׁכַר שֶׁהוּצִיא אָדָם מִעֲבֹדָת בַּהֲמָתוֹ - אֵינָנו, וְלִיּוֹצֵא וְלָבֵא - מִן הָעִיר, אֵין שְׁלוֹם, מִן הַצָּר - אֵין שְׁלוֹם מִפְּנֵי הָאוֹיֵב הַבָּא עֲלֵיהֶם. וְאֲשַׁלַּח אֶת כָּל הָאָדָם אִישׁ בְּרֵעֵהוּ - וְנָתַתִּי בְּלִיבְכֶם, לְרִיב אִישׁ עִם רֵעֵהוּ.

יא. וְעַתָּה - וְכַעַתָּה, בִּשְׁנַת הָרַבִּיעִית לְדַרְיוֹשׁ, ב' - ד' בְּכֶסֶל, אֹתָן בְּרַכָּה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם, (תַּחֲלִילַת הַנְּבִאוּת בְּפָרָק ז') לֹא כְּיָמִים הָרִאשׁוֹנִים אֲנִי לְשְׂאֵרִית הָעָם הַזֶּה נָאֻם ה' צְבָאוֹת - וְלֹא כְּמוֹ בְּיָמִים הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁלִּפְנֵי יוֹם כְּד' בְּכֶסֶל שְׁנַת שְׁתַּיִם לְדַרְיוֹשׁ (יּוֹם תַּחֲלִילַת הַבְּנִיָּה), שְׁנַתִּי מֵאֲרָה וְקָלֵלָה בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם.

יב. כִּי זֶרַע הַשְּׁלוֹם - מֵה שֶׁתִּזְרְעוּ - תִּקְצְרוּ, וְכִן יִבּוֹא שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ, הַגִּפֶּן תִּתֵּן פְּרִיָּהּ, וְהָאֶרֶץ תִּתֵּן אֶת

⁵ "...מִן הַיּוֹם הַזֶּה - אֲבָרְךָ" (מִיּוֹם כְּד' בְּכֶסֶל, בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדַרְיוֹשׁ - יּוֹם תַּחֲלִילַת הַבְּנִיָּה), חֲגִי ב' יט'.

יבולה, והשמים יתנו טלם, והנחלתי את שארית העם הזה את כל אלה - ואת כל הטובות האלה ינחלו בניי.

יג. והיה פאָשר הַיִּיתֶם קָלָה בְּגוֹיִם, בֵּית יְהוּדָה וּבֵית יִשְׂרָאֵל - כמו שהייתם סמל של קללה בין הגויים, וכשקללו אמרו: תהיה מקולל כיהודים המקוללים, בְּן אוֹשִׁיעַ אֲתֶכֶם וְהִיִּיתֶם בְּרָכָה - כך כעת אושיע אתכם ותהיו סמל של ברכה, ויאמרו בברכתם: ישימך ה' כיהודים המבורכים, אֵל תִּירָאוּ תַּחֲזִקְנָה יְדִיכֶם - לכן, אל תפחדו, וחזקו ידיכם לבנות הבית.

יד. כִּי כֹה אָמַר ה' צְבָאוֹת, פֶּאֶשֶׁר זָמַמְתִּי לְהַרְעַ לָכֶם, בְּהַקְצִיף אֲבֹתֵיכֶם אֹתִי אָמַר ה' צְבָאוֹת - כמו שחשבתי להרע לכם, כשהכעיסו אותי אבותיכם במעשיהם, וְלֹא נִחַמְתִּי - ולא התחרטתי מהרעה והבאתי אותה עליכם.

טו. בֵּן שָׁבְתִי זָמַמְתִּי בְּיָמִים הָאֵלֶּה, לְהִיטִיב אֶת יְרוּשָׁלַם וְאֶת בֵּית יְהוּדָה - כך, בימים האלה, אשוב לחשוב עליכם להטיב לכם, אֵל תִּירָאוּ - לכן אל תיראו.

טז. אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ, דַּבְּרוּ אֶמֶת אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ - ולא אחד בפה ואחד בלב, אֶמֶת וּמִשְׁפָּט שְׁלוֹם שְׁפֹטוּ בְּשַׁעְרֵיכֶם - שהמשפט יהיה משפט אמת, שיביא שלום בין בעלי הדין.

יז. וְאִישׁ אֶת רֵעֵהוּ אֵל תַּחֲשְׁבוּ בְּלִבְבְּכֶם - (הזהירם על שנאת חנם, והיא שהחריבה בית המקדש שני). וְשִׁבַּעַת שֶׁקֶר אֵל תִּתְּהֶבּוּ, כִּי אֶת כָּל אֵלֶּה אֲשֶׁר שָׁנַאתִי נֶאֱמַר ה' - כי את כל אלה אני שונא.

יח. וַיְהִי דָבָר ה' צְבָאוֹת אֵלֵי לֵאמֹר:

יט. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת צוֹם הָרְבִיעִי - יז' בתמוז, (שנבקעה העיר) וְצוֹם הַחֲמִישִׁי - ט' באב, (חורבן הבית) וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי - צום גדליה, (על שנרצח גדליה בן אחיקם) וְצוֹם הָעֲשִׂירִי - עשרה בטבת, (תחילת המצור על ירושלים) וְהָיָה לְבֵית יְהוּדָה לְשִׁשׁוֹן וּלְשִׁמְחָה וּלְמַעֲדִים טוֹבִים - יהפכו לעתיד לבוא לימי שמחה ומועד, וְהָאֶמֶת וְהַשְׁלוֹם אֶהְיֶה - בתנאי שתאהבו לעשות משפט אמת, ושלום בין איש לרעהו.

כ. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, עַד אֲשֶׁר יָבֹאוּ עַמִּים וַיִּשְׁבִּי עָרִים רַבּוֹת - לעתיד לבוא עוד יבואו עמים ויושבי ערים רבות לירושלים.

כא. וְהָלְכוּ יוֹשְׁבֵי אֶחָת אֶל אֶחָת לֵאמֹר - יבואו יושבי עיר אחת לעיר אחרת ויאמרו: נִלְכָּה הַלּוֹךְ לַחֲלוֹת אֶת פְּנֵי ה' וּלְבַקֵּשׁ אֶת ה' צְבָאוֹת - בואו נלך להתפלל לה' בירושלים, אֵלֶּכָּה גַם אֲנִי - וישיבו להם יושבי אותה העיר, אף אנו נלך.

כב. וּבָאוּ עַמִּים רַבִּים, וְגוֹיִם עַצוּמִים - עצומים במספר, לְבַקֵּשׁ אֶת ה' צְבָאוֹת בִּירוּשָׁלַם, וּלְחַלּוֹת אֶת פְּנֵי ה':

כג. כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת בְּיָמִים הָהֵמָּה, אֲשֶׁר יַחֲזִיקוּ עֲשָׂרָה אַנְשִׁים מִכָּל לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם וְהַחֲזִיקוּ בַּכֶּנֶף אִישׁ יְהוּדִי לֵאמֹר נִלְכָּה עִמָּכֶם כִּי שָׁמַעְנוּ אֱלֹהִים עִמָּכֶם - שיבואו רבים, ויחזיקו בכנף איש יהודי, ויאמרו: "נלך עִמָּכֶם, כִּי שָׁמַעְנוּ שֶׁה' עִמָּכֶם"⁶.

⁶ אמר ריש לקיש: כל הזהיר בציצית, זוכה ומשמשין לו 2800 עבדים, שנאמר: "כה אמר ה' צבאות, בימים ההמה אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים, והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר ..."; 70 אומות ומכל אומה שבשבעים לשון יבואו 10, לכל אחת מארבע הכנפות - הרי 2800 (שבת לב ע"ב)

א. **מִשָּׂא דָּבָר ה', בְּאֶרֶץ חֲדָרָךְ וְדִמְשֶׁק מִנְחָתוֹ** - נבואות ה' תהיינה גם בחדרך (עיר ליד דמשק) ודמשק, מפני שגבול א"י, יתרחב ויתפשט עד אליהם, (שה' ישכון ו-"ינוח" בדמשק כמו בא"י) **כִּי לֹה' עֵינֵי אָדָם** - כי עיני כל האדם יהיו נישאות אל ה' ולאמונתו, ובשכר זה יכללו גם הם בא"י, **וְכָל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל** - וכל שכן עיני כל שבטי ישראל.

ב. **וְגַם חֲמַת תִּגְבֹּל בָּהּ** - וגם העיר חמת, תהיה בתוך גבול א"י, **צֹר וְצִידוֹן** - ואף צור וצידון יכללו בגבול א"י, **כִּי חֲכָמָה מְאֹד** - אף שצור, היתה תמיד בוטחת בחכמתה, גם היא תכנע לפני ה'.

ג. **וַתֵּבֶן צֹר מִצּוֹר לָהּ** - אף שתמיד היו אנשי צור בונים מבצרים, להתחזק בהם נגד האוייבים, **וַתִּצְבֹּר כֶּסֶף כַּעֲפֹר** - ואספו כסף רב - כעפר, **וְחֶרֶץ, כְּטִיט חוּצוֹת** - וזהב רב, כטיט המושלך בחוצות.

ד. **הִנֵּה ה' יוֹרֵשָׁנָה** - הנה ה', יגרשם מארצם, **וְהָפָה בָּיִם חֵילָהּ** - ואת כל החיילים שבצור, יכה ויטביע בים, **וְהָיָא בָּאֵשׁ תֵּאָכַל** - והעיר תשרף באש.

ה. **תֵּרָא אֲשַׁקְלוֹן וְתִירָא, וְעָזָה וְתַחִיל מְאֹד** - הערים אשקלון ועזה יפחדו מאוד, בראותם את מפלת צור הגדולה, **וְעַקְרוֹן, כִּי הוֹבִישׁ מִבְּטָהּ** - והעיר עקרון (בארץ פלישתים), תתבייש על שהיתה מביטה אל צור שתעזור לה בצרתה, **וְאָבַד מֶלֶךְ מַעֲזָה** - תאבד המלכות ממלך עזה, ותכבש ביד ישראל, **וְאֲשַׁקְלוֹן לֹא תֵשֵׁב** - מפני שגם היא תכבש ביד ישראל.

ו. **וַיָּשֶׁב מִמֶּזֶר בְּאֲשָׁדוֹד** - ובאשדוד, ישבו בני"י, שהם כזרים ונכרים בה, **וְהִכְרַתִּי גֵאוֹן פְּלִשְׁתִּים** - ואכרית את גאוותם של פלישתים, ולא ימשלו עוד בארצם.

ז. **וְהִסְרֹתִי דָמָיו מִפִּי, וְשִׁקְצִיו מִבֵּין שָׁנָיו** - אסיר מפלישתים את הרשעים, שהיו שופכים דם בני"י, ובכך, כאילו אכלו בשר משוקץ ומאוס לפני ה', **וְנִשְׁאַר גַּם הוּא לְאַלְהֵינוּ** - והנשארים מהם, יהיו גם הם נאמנים לה' אלוקינו, **וְהָיָה כְּאֵלֶּף בִּיהוּדָה** - ויהיו כגדולים שבאנשי יהודה, **וְעַקְרוֹן כִּיבוּסִי** - ואנשי עקרון ישבו בתוך בני"י, כיבוס, שישבו בין אנשי ירושלים ונתנו להם מס

ח. **וְחִנִּיתִי לְבִיתִי מִצָּבָה, מַעֲבָר וּמִשָּׁב** - אחנה ליד ביתי (ביהמ"ק), להגן על בני"י מכל צבא, ומכל עובר ושב, שיבואו להרע להם, **וְלֹא יַעֲבֹר עֲלֵיהֶם עוֹד נֶגֶשׁ** - ולא יעבור עוד על ישראל, נוגש ולוחץ להרע להם, **כִּי עֲתָה רְאִיתִי בְּעֵינַי** - כי עתה, רואה אני את צרתם להגן עליהם, ולא אסתיר עוד את פני מהם.

ט. **גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן, הִרְיַעִי בַת יְרוּשָׁלַם** - שמחו מאוד בני ציון, והריעו בקולכם בשמחה, **הִנֵּה מֶלֶכְךָ יָבֹא לָךְ** - מלך המשיח, **צָדִיק וְנוֹשָׁע הוּא** - צדיק הוא, ויושיע את ישראל, **עָנִי** - ענותן וכנוע לפני ה', **וְרִכָּב עַל חֲמוֹר** - וירכב על חמור, כמידת הענוה, (אף שכל העולם יהיה ברשותו) **וְעַל עֵיר בֶּן אֶתְנֹת** - או על עיר - בן האתון.

י. **וְהִכְרַתִּי רֶכֶב מֵאֲפְרַיִם, וְסוֹס מִירוּשָׁלַם** - אכרית מאפרים ומירושלים רכבי וסוסי מלחמה, **וְנִכְרַתָּה קֶשֶׁת מִלַּחְמָה** - ואכרית את קשתות המלחמה, (שלא יעסקו עוד במלחמות) **וְדָבָר שְׁלוֹם לְגוֹיִם** - וידבר דברים, שיביאו שלום בין העמים, **וּמִשְׁלוֹ מִיָּם עַד יָם** - וימשול מהים עד סוף צד מערב, היינו בכל העולם, **וּמִנְהָר עַד אֲפָסִי אֶרֶץ** - ומנהר פרת, עד קצות הארץ.

יא. **גַּם אֶת בְּדָם בְּרִיתְךָ** - גם אתם בני"י, בזכות דם הברית, (י"א: דם המילה, וי"א: הדם שזרק משה על בני"י, בברית שמירת

התורה בפר' משפטים) שְׁלַחְתִּי אֶסְיִרְיָךְ מִבּוֹר, אֵין מַיִם בּוֹ - אשלח מהגלות, את בניי שהיו כאסירים בבור ללא מים. (משל לצרות ולקושי הגלות)

יב. שׁוּבוּ לְבַצְרוֹן - שׁוּבוּ בְנֵי לִירוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא חֹזְקָה כַּעִיר מְבֻצָּרֶת, אֶסְיִרְיִי הִתְקַנָּה - אתם, שאסורים וקשורים כל ימי הגלות בתקוה לגאולה, גַּם הַיּוֹם מְגִיד מִשְׁנֶה אֲשִׁיב לָךְ - גם היום אומר לך בשורה שניה ושמפרש בפסוק הבא), מלבד הבשורה על בנין הבית.

יג. כִּי דָרַכְתִּי לִי יְהוּדָה - אכין את יהודה להלחם בְּיָנִי (בזמן החשמונאים), כדריכת הקשת בחיצים, קִשְׁת מִלֵּאֲתֵי אֶפְרַיִם - מלאתי את יד אפרים בקשת, וְעוֹרְרִתִּי בְּנִיךְ צִיּוֹן עַל בְּנִיךְ יָנִי - יעורר ה' את בני ציון, להלחם עם בני יָנִי, וְשִׁמְתִּיךְ כְּחָרֵב גִּבּוֹר - ואשים אתכם להיות כחרב של גיבור, ההורגת ומשכלת את חיילי האוייב.

יד. וְה' עָלֵיהֶם יִרְאֶה - וכבוד ה', יתגלה ויראה על ישראל בנצחון המלחמה, וְיֵצֵא כְּבָרֶק חֲצוֹ - וחיציו של ה', ימהרו להכות באוייב כמהירות הברק, וְה' אֱלֹהִים בְּשׁוֹפָר יִתְקַע - כגיבור התוקע במלחמה, וְהָלַךְ בְּסַעֲרוֹת תִּימָן - ויבוא על יָנִי במהירות, כרוח דרומית הבאה בסערה.

טו. ה' צָבָאוֹת יָגֵן עָלֵיהֶם - על ישראל, וְאָכְלוּ וְכָבְשׁוּ אֲבְנֵי קָלַע - ויאכלו ויכבשו וישחיתו את יָנִי, שהיו משליכים אבנים בקלע, (קלע - כלי להשלכת אבנים), וְשָׁתוּ - דם האוייב, הָמוּ כָמוֹ יָנִי - ויהמו בקול כדרך השותים יין, וּמָלְאוּ כַּמְזָרֶק כְּזוֹיּוֹת מִזֶּבַח - יהיו מלאים בדם הרוגים, כמזרק הדם (כלי קבלת הדם), וכפינות המזבח שזורקים בהם דם הקרבנות.

טז. וְהוֹשִׁיעֵם ה' אֱלֹהֵיהֶם בַּיּוֹם הַהוּא כְּצֹאֵן עֲמוֹ - ה' יושיע את עמו, כרועה - המושיע את צאנו, כִּי אֲבָנֵי נֶזֶר - כי החשמונאים, שהם כאבנים טובות השמים על הנזר, על הכתר, מִתְּנוּסָסוֹת עַל אֲדָמָתוֹ - יהיו מורמים ונישאים בגדולה באדמת א"י.

יז. כִּי מֶה טוֹבוֹ וּמֶה יָפִיו - כי מה טוב ויפה, יהיה באותו הדור, דָּגָן בְּחוּרִים - הדגן יתן כוח לבחורים, וְתִירוֹשׁ יִנּוֹבָב בְּתֵלוֹת - והיין יגרום לבתולות, לדבר⁷ דברי שיר והלל לה'.

⁷ ניב - דיבור, כמו: "בורא ניב שְׁפָתַיִם..." ישעיהו נז' יט'.

פרק י

א. שְׁאֵלוּ מֶה מָטָר, בָּעֵת מְלָקוֹשׁ - בִּקְשׁוּ מִה' שִׁיּוּרִיד לָכֶם גֶּשֶׁם, אֲפִילוּ בְזֶמֶן הַמִּלְקוֹשׁ (הַגֶּשֶׁם הָאֲחֵרוֹן בִּימֵי נִיסָן), ה' עָשָׂה חֲזִיזִים - ה', הוּא הַמְבִיֵּא עֲנָנִים הַמְבִּיאִים גֶּשֶׁם, וּמָטָר גָּשָׁם יִתֵּן לָהֶם, לֹאִישׁ עֹשֶׂב בַּשָּׂדֶה - וּמָטָר גֶּשֶׁם יֵרֵד לְכָל אִישׁ, עַל הָעֵשֶׂב שֶׁבַּשָּׂדֶה.

ב. כִּי הִתְרַפִּים דְּבָרוּ אֹנָן, וְהַקּוֹסְמִים חֲזוּ שֶׁקֶר - כִּי הִנֵּה, בְּעֵלֵי הַתְּרַפִּים דְּבָרוּ בִשְׁם הַעֲזָז דְּבָרֵי שֶׁקֶר וְהַבֵּל, וְחִלּוּמֵי הַשּׁוֹא יִדְּבְרוּ הֶבֶל יִנְחָמוֹן - וְכָל הַנְּחָמוֹת, שֶׁדְּבָרוּ נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר בַּחֲלוּמוֹתֵיהֶם, שֶׁקֶר וְהַבֵּל הִיוּ, (וְדַבֵּר נְבִיאֵי ה' הַתְּקִיִּים, וְגָלוּ מִמִּקְוָמָם), עַל כֵּן נִסְעוּ - מִמִּקְוָמָם, וְגָלוּ מֵאֶרֶץ, כְּמוֹ צֶאֱן יַעֲקֹב, כִּי אֵין רְעָה - יִשְׂרָאֵל הִיוּ כְּצֶאֱן לֹלָא רֹעֵה וּמִנְהִיג, וְנִכְנְעוּ לִפְנֵי אוֹיְבֵיהֶם וְגָלוּ מִמִּקְוָמָם.

ג. עַל הָרָעִים חָרָה אָפִי - עַל מַלְכֵי הַגּוֹיִים, כּוֹעֵס ה', וְעַל הָעֵתוּדִים אֶפְקוֹד - וְעַל הַשְּׂרִירִים (עֵתוּדִים - עִזִּים זָכָרִים, הַהוֹלְכִים לִפְנֵי הַצֶּאֱן), יִזְכּוֹר ה' אֶת עֲוֹנָם, כִּי פָקַד ה' צָבָאוֹת אֶת עֲדָרוֹ, אֶת בֵּית יְהוּדָה - כִּי זָכַר ה' אֶת עֲדָרוֹ, אֶת יִשְׂרָאֵל, לִנְקוּם נִקְמָתָם, וְשָׁם אוֹתָם פָּסוּס הוֹדוּ בַּמִּלְחָמָה - יִתֵּן לָהֶם ה' גְּבוּרָה, כְּסוֹס הַמֵּרָאָה אֶת הוֹדוֹ, (אֶת יוֹפֵי כּוֹחוֹ וְגְבוּרָתוֹ), בַּמִּלְחָמָה.

ד. מִמָּנּוּ כְּנָה - מִיְּהוּדָה, יֵצְאוּ מַלְכִּים (אֲבָן הַפִּינֵה, שֶׁהִיא יְסוּד הַבֵּינִי), מִמָּנּוּ יִתֵּד - שְׂרִירִים (יִתֵּד שְׁעָלָיו נִשְׁעָן הָעָם בַּמִּלְחָמָה), מִמָּנּוּ קִשְׁתַּת מִלְחָמָה - וְחִיִּילִים גְּבוּרִים שִׁינְצָחוּ אֶת אוֹיְבֵיהֶם, (שִׁינְצָחוּ אֶת אוֹיְבֵיהֶם בְּגְבוּרָתָם, לֹלָא עֲזָרָת זָרִים), מִמָּנּוּ יֵצֵא כָּל נֹגֶשׁ יִחָדּוּ - וּמִמָּנּוּ (מִיְּהוּדָה), יֵצֵא כָּל נֹגֶשׁ - לְלַחֹץ אֶת הַגּוֹיִים.

ה. וְהָיוּ כְּגִבְרִים בּוֹסִים בְּטִיט חוּצוֹת בַּמִּלְחָמָה - יִרְמָסוּ אֶת אוֹיְבֵיהֶם בַּקְלוֹת, כְּטִיט הַנֶּרְמָס בַּחוּצוֹת, וְנִלְחָמוּ כִּי ה' עֲמָם - וַיִּצְלִיחוּ בַּמִּלְחָמָה, כִּי ה' עִמָּם, וְהִבִּישׁוּ רֶכֶבִּי סוּסִים - וּבְגְבוּרָת מַלְחָמָה, יִבְיִישׁוּ אֶת רֹכְבֵי הַסּוּסִים שֶׁל הָאוֹיִיב.

ו. וְגִבְרָתִי אֶת בֵּית יְהוּדָה - אֶתֵּן גְּבוּרָה לְבֵית יְהוּדָה עַל אוֹיְבֵיהֶם, וְאֶת בֵּית יוֹסֵף אוֹשִׁיעַ - וְאֶף אֶת עֶשְׂרֵת הַשְּׁבִטִים, אֲשֵׁיב מִגְלוֹתָם, וְהוֹשִׁבוֹתִים כִּי רַחֲמָתִים - וְאֲשֵׁיב אוֹתָם בָּאֶרֶץ, כִּי מֵרַחֵם אֲנִי עֲלֵיהֶם, וְהָיוּ כְּאִשׁוֹר לֹא זִנְחָתִים - וַיִּשְׁבוּ בַשְּׁלוּוָה וּבִרְוֵב טוֹבָה, כְּאִילוּ מַעֲוֹלָם לֹא גָלוּ, כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֶעֱנֶם - כִּי אֲנִי אֲלוֹקֵיהֶם, וְאֶעֱנֶה לָהֶם בְּצִרְתָּם וְאֲשִׁיעֶם.

ז. וְהָיוּ כְּגִבּוֹר אֶפְרַיִם - גַּם אֶפְרַיִם, יִהְיוּ כְּגִיבּוֹרִים בַּמִּלְחָמָה, וְשָׁמַח לָבָם כְּמוֹ יֵין - יִשְׁמַח לִבָּם בַּנְּצִחוֹנָם עַל אוֹיְבֵיהֶם, כְּמוֹ הַשְּׁמַח בַּשְּׁתִּיּוֹת יֵין, וּבְנִיחָם יִרְאוּ וְשָׁמְחוּ - אֶת נִצְחוֹן אֲבוֹתָם, וַיִּשְׁמְחוּ יָגֵל לָבָם בָּה' - וַיִּגִּלוּ בַּנְּצִחוֹן וּבִישׁוּעַת ה' עַל אוֹיְבֵיהֶם.

ח. אֶשְׁרָקָה לָהֶם - יִשְׂרָאֵל לָהֶם ה', לְסִימָן, שִׁישׁוּבוּ לָאֶרֶץ, וְאֶקְבָּצֶם כִּי פְדִיתִים - וְאֶקְבָּץ אוֹתָם לָאֶרֶץ, כִּי הִנֵּה אֲנִי פוֹדֶה וּמִצִּיל אוֹתָם - מִגְלוֹתָם, וְכִיבוּ כְּמוֹ רֶבֶב - וַיִּרְבוּ בְּבָנִים, כְּמוֹ שֶׁרְבוּ בַּמִּצְרַיִם.

ט. וְאֶזְרְעֶם בְּעַמִּים - כִּי הִנֵּה, גַּם שְׁזָרְעֵתִי וּפִיזְרָתִי אוֹתָם בֵּין הָעַמִּים, וּבְמִרְחָקִים יִזְכְּרוּנִי - גַּם בָּאֶרְצוֹת רַחוּקוֹת, זָכְרוּ אֶת ה' וְאֶת תּוֹרָתוֹ, וְחָיוּ אֶת בְּנֵיהֶם וְשָׁבוּ - וַיִּחֲיוּ עִם בְּנֵיהֶם, וַיִּשְׁבוּ לָאֶרֶץ.

י. וְהִשְׁבִּיבוֹתִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּמֵאֲשׁוֹר אֶקְבָּצֶם - אֲשֵׁיב וְאֶקְבָּץ אוֹתָם, מִמִּצְרַיִם וּמֵאֲשׁוֹר, וְאֶל אֶרֶץ גִּלְעָד וּלְבָנוֹן אֲבִיאֵם, וְלֹא יִמָּצֵא לָהֶם - לָאֶרֶץ הַגִּלְעָד וְהַלְבָּנוֹן (הַלְבָּנוֹן - אֲזַי), וְלֹא יִמָּצֵא לָהֶם דִּי מִקּוֹם. (כִּי יִרְבוּ מְאֹד).

יא. וְעַבְרֵי בָּיִם, צָרָה - הָאוֹמוֹת, שֶׁרְבִים כְּמִי הֵם, תַּעֲבֹר עֲלֵיהֶם צָרָה, וְהִכָּה בָּיִם גָּלִים - הַצָּרָה (הַפּוֹרְעָנוֹת) תִּכָּה בַּשְּׂרִירִים, שֶׁנִּמְשְׁלוּ לְגַלֵּי הַיָּם, וְהִבִּישׁוּ כָּל מִצְלוֹת יָאֵר - וַיִּתְּיִבְשׁוּ כָּל הַיָּם שֶׁבְּעוֹמֶק הַיָּם, (שִׁכְרָתוֹ הָאוֹמוֹת), וְהוֹרֵד גָּאוֹן אֲשׁוֹר - וְתִרְדַּד הַגָּאוֹה מֵאֲשׁוֹר, וְשִׁבְט מִצְרַיִם יִסּוֹר - וְהַמִּמְשָׁלָה תִּסּוֹר מִמִּצְרַיִם.

יב. וְגִבְרָתִים בָּה' - אֶתֵּן לָהֶם גְּבוּרָה מֵאֵת ה', וְכִשְׁמוֹ יִתְהַלְכוּ נָאִם ה' - וּבִשְׁם ה' יִבְטְחוּ וַיִּלְכוּ לְהַלְחֵם עִם אוֹיְבֵיהֶם.

א. פֶּתַח לְבָנוֹן דִּלְתֵיךְ - פתחו מלכי העמים, (שנמשלו לעצי הלבנון החזקים), את דלתות ארצכם לפני אויביכם, **וְתֹאכַל אֵשׁ בְּאַרְצֵיךְ -** ותאכל אש האוייב את המלכים החזקים (הארזים שבלבנון).

ב. הִילַל בְּרוֹשׁ, כִּי נָפַל אֶרֶז - מיללים השרים, שנמשלו לעץ הברוש (שאינו חזק וגדול כארז), על שנכרת המלך, הארז, **אֲשֶׁר אֲדָרִים שָׁדְדוּ -** שהשרים החזקים נשדדו ע"י האוייב, **הִילִילוּ אֱלֹנֵי בְּשָׁן -** תיללו עצי האלון שבהרי הבשן, (עצי האלון חלשים מעצי היער) **כִּי יָרַד יַעַר הַבְּצִיר -** כי ירדו מגדולתם, השרים החזקים כעצי היער.

ג. קוֹל יִלְלַת הָרָעִים, כִּי שָׁדְדָה אֲדָרְתָם - קול יללת המנהיגים נשמע, על שנשדד חוזקם ושלטונם, (שהוא להם לתפארת ; אֲדָרְתָם, מלשון אדיר וחזק) **קוֹל שִׁאֲגַת כְּפִירִים, כִּי שָׁדַד גֵּאוֹן הַיַּרְדֵּן -** קול יללת המלכים נשמע, על שנשדד מהם מקום ישיבתם - בגאון, בחוזק הירדן⁸. (מקום שלטונם)

ד. כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי, רָעָה אֶת צֶאֱן הַהֲרָגָה - אומר ה' לזכריה, שיכין רועים, מנהיגים לישראל, הקרואים צאן המוכן להריגה.

ה. אֲשֶׁר קִנְיָהֶן יַהֲרֹגֶן - אשר הקונים את ישראל, יקחו אותם להריגה, **וְלֹא יֵאָשְׁמוּ -** ואין רואים כל אשמה, בכך שיהרגו את ישראל, **וּמִכְרִיָּהֶן יֹאמְרוּ -** ומי שימכור את הצאן יאמר : **בְּרוּךְ ה' -** שמכרתי צאן, שאין בו כל ברכה, **וְאֶעֱשֶׂר -** ועוד קבלתי עליו כסף והעשרתי, (שנמכרו מעם לעם), **וְרַעֲיָהֶם לֹא יַחְמוּל עֲלֵיהֶן -** הרועה (ה') אינו מרחם על צאנו.

ו. כִּי לֹא אַחֲמוּל עוֹד עַל יִשְׁבֵּי הָאָרֶץ - א"י, **נֶאֱמַר ה', וְהָיָה אֲנֹכִי מִמְּצִיא אֶת הָאָדָם אִישׁ בְּיַד רָעָהוּ וּבְיַד מִלְכּוֹ -** הנה אני נותן אותם, שיפלו איש ביד רעהו, ואיש ביד המלך, **וְכָתַתּוּ אֶת הָאָרֶץ, וְלֹא אֲצִיל מִיָּדָם -** ישברו האוייבים את הארץ, ולא אציל את הצאן מידם.

ז. וְאֶרְעָה אֶת צֶאֱן הַהֲרָגָה - ואני (ה'), רעיתי את צאן ההריגה, **לְכֹן עֲנִיִּי הַצֶּאֱן -** באמת, עניי הצאן היו בתחילה, **וְאֶקַּח לִי שְׁנֵי מִקְלוֹת, לְאֶחָד קָרָאתִי נָעַם וּלְאֶחָד קָרָאתִי חִבְלִים, וְאֶרְעָה אֶת הַצֶּאֱן -** ובשתי הנהגות נהגתי עמהם : הנהגה של מקל נועם והשפעת רוב טובה, והנהגה של מקל חובלים, המכה בצאן.

ח. וְאֶכְחַד אֶת שְׁלֹשֶׁת הָרָעִים, בְּיָרַח אֶחָד - וקלקלו את דרכם, עד שבזמן קצר הכחדתי שלושה מנהיגים מישראל, **וְתִקְצַר נַפְשֵׁי בָהֶם, וְגַם נִפְשָׁם בַּחֲלָה בִּי -** שכבייכול קצרה נפשו של ה' ומאסה בישראל.

ט. וְאֹמַר, לֹא אֶרְעָה אֶתְכֶם - לא ארעה ואשגיח עוד על הצאן, (בהנהגה של מקל נועם, וכדלהלן פס' י'), **הַמִּיתָה תָּמוּת -**

⁸ גאון הירדן - המקום, שבו זורמים מי הירדן בחזקה. ובסמוך לשם, מקום רביצת האריות.

העומדת למות בדבר - תמות, **וְהִנֵּכְחֶדֶת תִּכְחֹד** - והעומדת להכחד בחרב - תכחד, **וְהִנֵּשְׂאָרוֹת, תֹּאכְלֶנָּה אִשָּׁה**
אֶת בָּשָׂר רְעוּתָהּ - ואלו שישארו מן הצאן, יאכלו אחד את השני מרוב רעב.

י. **וְאָקַח אֶת מִקְלִי אֶת נַעַם, וְאָגַדְע אֹתוֹ** - לקחתי את מקל הנועם שבו הנהגתי את הצאן, ושברתי אותו,
לְהַפִּיר אֶת בְּרִיתִי, אֲשֶׁר כָּרַתִּי אֶת כָּל הָעַמִּים - ובכך, הופרה הברית, שכאילו כרת ה' עם כל העמים, שלא
ירעו לישראל אם ישמרו את התורה. (שבהנהגה שהנהיג את הצאן במקל נועם, שומר עליהם מפני כל רעה)

יא. **וַתִּפֹּר בַּיּוֹם הַהוּא** - הברית עם העמים, **וַיִּדְעוּ כֵן עֲנֵי הַצֹּאן הַשְּׂמֵרִים אֹתִי** - הצדיקים שבעניי הצאן,
השומרים לעשות את דבר ה', **כִּי דָבַר ה' הוּא** - רוב הצרות שעושים לנו העמים, גזירה היא לפני ה'.

יב. **וַאֲמַר אֲלֵיהֶם אִם טוֹב בְּעֵינֵיכֶם, הָבוּ שְׂכָרִי** - אם רוצים אתם, תנו לי (לה' , הרועה את הצאן) את שכרי על
שמירת הצאן עד כעת, (ושכרי הוא, שתעשו מצוותי), **וְאִם לֹא חָדְלוּ** - ואם אינכם רוצים חדלו לעשות רצוני, ולא
אשגיח עליכם כלל, **וַיִּשְׁקְלוּ אֶת שְׂכָרִי שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף** - שקלו לי בשכרי משקל 30 כסף (משל לתורה ומצוות שנתנו לו 30
צדיקים מהצאן).

יג. **וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי, הִשְׁלִיכֵהוּ** - את ה - 30 שקל כסף, את הצדיקים העושים רצוני, **אֶל הַיּוֹצֵר, אֶדֶר הִיקָר** - אל
האוצר האדיר והחזק, אל ביהמ"ק, **אֲשֶׁר יִקְרָתִי מַעְלֵיהֶם** - וזכות יקרה זו, עומדת מעליהם כעטרה על
ראשם, **וְאָקַחָה שְׁלֹשִׁים הַכֶּסֶף וַאֲשַׁלֵּךְ אֹתוֹ בֵּית ה' אֶל הַיּוֹצֵר:**

יד. **וְאָגַדְע אֶת מִקְלִי הַשֵּׁנִי, אֶת הַחֲבָלִים** - ה' שבר את מקל ההנהגה השני, מקל החובלים, **לְהַפִּיר אֶת הָאֲחוּהָ**
בֵּין יְהוּדָה וּבֵין שְׂרָאֵל - להפיר את האחוה הרעה, שהיתה בין יהודה וישראל, שלמדו להרע כישראל.

טו. **וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי, עוֹד קַח לָךְ כָּלִי רְעָה אֲוִלִי** - קח לך כלי של רועה טיפש, שינהיג את הצאן.

טז. **כִּי הִנֵּה אֲנִי מִקֵּים רְעָה בְּאַרְץ** - רועה אוילי, **הִנֵּכְחֹדוֹת, לֹא יִפְקֹד** - הנכחדות הסרות מן העדר, לא יזכור
לשמרם, **הַנֶּעַר, לֹא יִבְקֹשׁ** - ואת הצאן הרך הצעיר, לא יבקש לדאוג להם, **וְהִנֵּשְׂבָרֶת לֹא יִרְפָּא** - ואת
השבורה באחת מאבריה - לא ירפא, **הַנִּצְבָּה, לֹא יִכְלֹכַל** - העומדת במקומה מחולשה ומחולי, לא יפרנס אותה
במקומה לחזק אותה, **וּבָשָׂר הַבְּרִיאָה יֹאכַל, וּפְרִסִּיהֶן יִפְרֹק** - ואת פרסות רגלי הבריאה והחזקה, ישבור
וישחית. (משל לשמנים ולעשירים)

יז. **הוּא רְעִי הָאֵלִיל** - אוי על הרועה, המנהיג את ישראל, בהנהגה של הבל, **עֲזָבִי הַצֹּאן** - העוזב את הצאן, **חֲרָב**
עַל זְרוּעוֹ, וְעַל עֵין יְמִינוֹ - תבוא החרב, ותכה על זרועו, ועל עינו שהביט על הצאן לנצל אותו לצרכו, **זָרְעוּ יָבוֹשׁ**
תִּיבֹשׁ, וְעֵין יְמִינוֹ כְּהִ' תִּכָּהֶה - זרועו של הרועה תיבש, וראיית עינו תחלש, ולא יראה את הצאן שרוצה לנצל
לעצמו.

א. מִשָּׂא דְבַר ה' עַל יִשְׂרָאֵל נָאֵם ה', נֹטָה שְׁמַיִם - ה', הַנוּטָה וְהַפּוֹרֶשׁ אֶת הַשָּׁמַיִם, וַיִּסַּד אֶרֶץ - וְאֵשֶׁר שֵׁם אֶת יִסּוּדוֹת הָאָרֶץ, וַיֵּצֵר רוּחַ אָדָם בְּקֶרְבּוֹ - וַיּוֹצֵר אֶת רוּחוֹ אֶת אָדָם בְּתוֹךְ גּוֹפּוֹ.

ב. הִנֵּה אֲנִי שֵׁם אֶת יְרוּשָׁלַם, סֵף נָעַל לְכָל הָעַמִּים סָבִיב - הִנֵּה אֲנִי שֵׁם אֶת יְרוּשָׁלַם כְּכֹל מֵלֵא בְרַעַל, שִׁיבֹאוּ כָל הַגּוֹיִים לְהִלָּחֵם עֲלֶיהָ, וּבִירוּשָׁלַם יִפְּלוּ. וְגַם עַל יְהוּדָה יִהְיֶה בְּמִצּוֹר עַל יְרוּשָׁלַם - וַיִּכְרִיחוּ הַגּוֹיִים אֶת אֲנָשֵׁי יְהוּדָה, שִׁבְעִירִים מִסָּבִיב יְרוּשָׁלַם, לְצוֹר עִמָּהֶם עַל יְרוּשָׁלַם.

ג. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא אֲשֵׁים אֶת יְרוּשָׁלַם, אֲבָן מַעֲמָסָה לְכָל הָעַמִּים, כָּל עַמָּסִיָּה שָׁרוּט יִשְׁרָטוּ וְנֶאֱסָפוּ עָלֶיהָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ - אֶתֵּן אֶת יְרוּשָׁלַם לַהֲיוֹת, כִּמוֹ אֲבָן גְּדוֹלָה, אֲשֶׁר כָּל מִי שִׁמְעָמִים וְסוֹחֵב אוֹתָהּ - נִשְׁרָט וְנִפְגַּע. (כִּד כָּל הַצָּרִים עַל יְרוּשָׁלַם - יִפְגְּעוּ)

ד. בַּיּוֹם הַהוּא נָאֵם ה', אֶפְהָ כָּל סוֹס בְּתַמְהוֹן, וְרָכְבוֹ בְּשָׁגְעוֹן - כָּל הַסּוֹסִים וְרוֹכְבֵיהֶם, הַבָּאִים עַל יְרוּשָׁלַם, יוֹכּוּ בְּתַמְהוֹן וּבִשְׁגָעוֹן, שֶׁלֹּא יִדְעוּ לֵאמֹר לִפְנוֹת, וְעַל בֵּית יְהוּדָה, אֶפְקַח אֶת עֵינַי - אֵד עַל אֲנָשֵׁי יְהוּדָה הַצָּרִים בְּעַל כֶּרֶחַם עַל הָעִיר, אֶפְקַח אֶת עֵינֵיהֶם וְלֹא יוֹכּוּ בִשְׁגָעוֹן וּבְתַמְהוֹן, וְכָל סוֹס הָעַמִּים אֶפְהָ בְּעוֹרֹן - רַק אֶת סוֹסֵי הָעַמִּים אֲכָה בְּעוֹרֹן, שֶׁלֹּא יִרְאוּ אֶת הַדֶּרֶךְ בְּלִכְתָּם.

ה. וְאָמְרוּ אֲלֵפֵי יְהוּדָה בְּלִבָּם - גְּדוֹלֵי אֲנָשֵׁי יְהוּדָה הַצָּרִים עַל יְרוּשָׁלַם, (כַּשִּׁירָאוּ שֶׁהֵם נִיצְלוּ בֵּין כָּל הַצָּרִים), יֹאמְרוּ בְּלִבָּם, אֲמָצָה לִי יִשְׁבִּי יְרוּשָׁלַם, בְּה' צָבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם - הַתַּחֲזִקוּ עֲבוּרֵי אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם בְּתַפִּילוֹתֵיהֶם, שֶׁלֹּא נִזְקַק כָּל הָעַמִּים שִׁסְבִּיבּוּ.

ו. בַּיּוֹם הַהוּא אֲשֵׁים אֶת אֲלֵפֵי יְהוּדָה, כְּכִיּוֹר אֵשׁ בְּעַצְמָם - הַחֲשׁוּבִים שִׁבְיָהוּדָה, יִשׁוּבוּ וְיִלְחֲמוּ עִם הָעַמִּים שֶׁכָּפוּ אוֹתָם לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם הַמִּצּוֹר, וַיְהִיו דּוֹמִים לְכִירָה הַשּׁוֹרֶפֶת עֲצִים בְּתוֹכָהּ, (שִׁישְׁרְפוּ אֶת הָעַמִּים שִׁסְבִּיבּוּ) וְכָל־לִפִּיד אֵשׁ בְּעָמִיר - וְכִמוֹ לִפִּיד אֵשׁ, הַשּׁוֹרֶף עָמִיר, (חֲבִילַת שִׁבְלִים), וְאָכְלוּ עַל זִמְנָן וְעַל שְׂמָאוֹל אֶת כָּל הָעַמִּים סָבִיב - יִשְׁחִיתוּ אֶת כָּל הָעַמִּים שִׁסְבִּיבּוּ, וַיִּשְׁבְּהָ יְרוּשָׁלַם עוֹד תַּחְתֵּיהָ, בִּירוּשָׁלַם - וַיֵּשְׁבוּ אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם בְּמִקְוָמָם - בִּירוּשָׁלַם.

ז. וְהוֹשִׁיעַ ה' אֶת אֱהֲלֵי יְהוּדָה בְּרֹאשׁוֹנָה - הַיִּשׁוּעָה תִּבּוֹא בְּתַחֲלִילָהּ, לְיוֹשְׁבֵי אֱהֲלֵי יְהוּדָה בְּעִרִים שִׁסְבִּיב יְרוּשָׁלַם, וְרַק אַחֲ"כָ לְעִיר יְרוּשָׁלַם, לְמַעַן לֹא תִגְדַּל תַּפְאָרֶת בֵּית דָּוִיד וְתַפְאָרֶת יִשְׁבִּי יְרוּשָׁלַם, עַל יְהוּדָה - כְּדִי שֶׁלֹּא יִתְפָּאֲרוּ אֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם, שֶׁאֲנָשֵׁי יְהוּדָה נִצְלוּ רַק בְּזִכְוֹתָם.

ח. בַּיּוֹם הַהוּא יִגָּן ה' בְּעַד יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם - יִגָּן ה' עַל יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם, וְהָיָה הַנִּכְשָׁל בָּהֶם - וְהָיָה הַחֲלֵשׁ שֶׁבְּאֲנָשֵׁי יְרוּשָׁלַם, בַּיּוֹם הַהוּא כְּדוּיד - יִהְיֶה חֹזֶק וְגִיבּוֹר בַּיּוֹם הַהוּא - כְּדוּיד הַמֶּלֶךְ, וּבֵית דָּוִיד כְּאַלְהֵיִם, כְּמִלְאֲךָ ה'

לפניהם - ובית דוד חזקים כמלאך אלוקים, שילכו בראש ישראל למלחמה - ויצליחו.

ט. והיה ביום ההוא אבקש להשמיד את כל הגוים הבאים על ירושלים - ביום ההוא אבקש וארצה להשמיד את כל העמים, הבאים להלחם על ירושלים.

י. וּשְׁפַחְתִּי עַל בֵּית דָּוִיד וְעַל יוֹשֵׁב יְרוּשָׁלַם, רוּחַ חַן וְתַחֲנוּנִים - אֲשַׁפּוֹךְ עַל יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם, רָצוֹן לַהֲתַחֲנוֹן וּלְהַפְצִיר לִפְנֵי ה', שִׁיתֵן לָהֶם חַן וּרְחֻמִּים, וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֶת אֲשֶׁר דִּקְרוּ - וַיִּבִּיטוּ עַל הַהֶרֶג שֶׁהֲרִגוּ בָהֶם הָאוֹמוֹת בִּשְׁנוֹת הַגְּלוּת, וְסָפְדוּ עָלָיו כְּמִסְפַּד עַל הַיָּחִיד - וַיִּסְפְּדוּ עַל אוֹתָם הָרוֹגִים, כְּמוֹ מִסְפַּד שֶׁעוֹשֶׂה אָדָם עַל בְּנוֹ יָחִידוֹ, וְהִמָּר עָלָיו כְּהִמָּר עַל הַבְּכוֹר - וַיִּבְכוּ עָלָיו בְּמִרְרוֹת לֵב, כְּמוֹ שְׂבוּכִים עַל בֶּן בְּכוֹר.

יא. ביום ההוא יגדל המספד בירושלים, כמספד הדדרימון בבקעת מגידון - כמו המספד שעשו להדדרימון בבקעת מגידון. (מספד גדול וידוע בימיהם)

יב. וספדה הארץ משפחות משפחות לבד - כל משפחה ומשפחה בארץ, יעשו מספד לעצמם, משפחת בית דָּוִיד לָבֵד, וְנִשְׁיָהֶם לָבֵד - דרך צניעות שהנשים יספידו בנפרד מהגברים, משפחת בית נָתָן לָבֵד, וְנִשְׁיָהֶם לָבֵד: יג. משפחת בית לוי לָבֵד, וְנִשְׁיָהֶם לָבֵד, משפחת השמעִי לָבֵד וְנִשְׁיָהֶם לָבֵד - המשפחות שהזכיר הנביא, נ משפחת דָּוִיד, נָתָן, לוי והשמעי, היו משפחות גדולות וידועות באותו הזמן.

יד. כל המשפחות הנשארות, משפחת משפחת לבד וְנִשְׁיָהֶם לָבֵד - כל המשפחות שנשארו, מלבד המשפחות שהוזכרו, יעשו הספד על המתים, כל אחת בנפרד.

פרק יג

א. ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דויד ולישבי ירושלים - יהיה מקור מים (מעיין מים חיים) נפתח לצרכי יהודה היושבים בירושלים,

לחטאות ולנדה - וממעין זה, יקחו מים חיים למי איפר פרה אדומה, שמנדים (מזים) לטהר טמאי מתים. {נקראים גם מי נידה (מים שמזים) ; והוא המעיין שניבאו יחזקאל ויואל: "...והנה מים יצאים מתחת מפתן הבית..." , יחזקאל מז' א' ; "ומעין מבית ה' יצא..." יואל ד' יח' }.

ב. והיה ביום ההוא נאם ה' צבאות,

אכרית את שמות העצבים מן הארץ, ולא יזכרו עוד - אכרית את הע"ז מן הארץ, כך שלא ישאר להם זכר,

וגם את הנביאים - נביאי השקר,

ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ:

ג. והיה, כי ינבא איש עוד - כאשר יתנבא איש נבואות שקר,

ואמרו אליו אביו ואמו ילדיו, לא תחיה, כי שקר דברת בשם ה' - אביו ואמו שילדו אותו יאמרו לו: לא תחיה כי שקר דברת בשם ה',

ודקרהו אביו ואמו ילדיו, בהנבאו - והם עצמם ידקרהו בחרב על שניבא שקר.

ד. והיה ביום ההוא, יבשו הנביאים איש מחזינו בהנבאתו - נביאי השקר יתביישו, על שאין נבואות השקר שניבאו מתקיימות,

ולא ילבשו אדרת שער - דרך הנביאים היתה ללבוש אדרת שיער, והם לא ילבשו עוד לבוש זה, מפני הבושה, למען פחש - כדי שיוכלו להכחיש האמת, שהיו נביאי שקר.

ה. ואמר לא נביא אנכי איש עבד אדמה אנכי - ויאמר איש זה (הנביא שקר) לכולם: לא נביא אני אלא איש עובד אדמה אני,

כי אדם הקנני מנעורי - כי אדם אחד, קנה אותי מנעורי לעבוד באדמתו.

ו. ואמר אליו - אדם,

מה המפות האלה בין ידיך - בין כתפיד, (ששם מלקין עובדי עבירה)

ואמר אשר הפיתי בית מאהבי - אלו המכות, אשר היכו אותי אוהבי, (בי"ד) שרצו לישר את דרכי.

ז. חרב, עורי על רעי - חרב ! התעוררי לבוא על הרועה המושל על ישראל בגלותם, (מלכי הגויים המושלים בישראל),

ועל גבר עמיתי - ועל האיש, שחברתי אותו לי לשמור על צאני, (חבר הוא לי ברעיית הצאן)

נאם ה' צבאות,

הן את הרעה, ותפוצין הצאן - הכי את הרועה, ויפוצו הצאן (ישראל),

וְהִשְׁבֵּתִי יָדַי עַל הַצֹּעְרִים - ואשיב ידי שנית, להכות את השָׁרִים הקטנים.

ח. וְהָיָה בְּכָל הָאָרֶץ נָאֵם ה', פִּי שָׁנִים בָּהּ יִכְרְתוּ יָגוּעוּ, וְהִשְׁלֵשִׁית יוֹתֵר בָּהּ - שני שלישים מאנשי העולם יכרתו וימותו, ורק שליש ישארו.

ט. וְהִבֵּאתִי אֶת הַשְּׁלֵשִׁית בְּאֵשׁ - וגם על השליש שישארו, אביא יסורים קשים כאש,

וְצִרְפְּתִים כְּצֹרֶף אֶת הַכֶּסֶף, וּבְחִנְתִּים כְּבַחֵן אֶת הַזָּהָב - ואצרוף ואנקה אותם מכל ליכלוך, כפי שצורפים את הכסף מכל סיג (פסולת הכסף), וכפי שבוחנים בדיקדוק את הזהב,

הוא יִקְרָא בְּשִׁמִּי וְאֲנִי אֶעֱנֶה אֹתוֹ - ורק הצדיקים הגמורים, שישארו ויקראו אל ה' באמת, יענה להם ה' ויצילים,

אֲמַרְתִּי עִמִּי הוּא, וְהוּא יֹאמֶר ה' אֱלֹהֵי - ה' יאמר על ישראל שישארו: רק הם עמי הם, והם יאמרו על ה': רק הוא אלוקינו ואין עוד.

פרק יד

א. הִנֵּה יוֹם בָּא לָהּ - הנה יום עתיד לבוא מלפני ה', (שיום זה, שמור ומוכן לבוא)

וְחִלַּק שְׁלָלָךְ בְּקִרְבֶּךָ - ויחלקו את השלל מצבא גוג.

ב. וְאֶסְפְּתִי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לְמִלְחָמָה - כל העמים, יֶאֱסְפוּ עִם גּוֹג לַהֲלָחַם עַל יְרוּשָׁלַם,

וְנִלְכְּדָה הָעִיר - ויכבשו את העיר ירושלים,

וְנָשְׁסוּ הַבָּתִּים - אבני הבתים שיחריבו, ירמסו ברגליהם,

וְהַנָּשִׁים תִּשְׁכַּבְנָה - וישכבו עם נשות ירושלים,

וְיָצָא חֲצִי הָעִיר בְּגוֹלָהּ,

וְיֹתֵר הָעָם - שלא יגלו,

לֹא יִכְרַת מִן הָעִיר - וישארו בירושלים.

ג. וְיָצָא ה' - ממקומו,

וְנִלְחַם בַּגּוֹיִם הָהֵם, פְּיוֹם הִלָּחְמוּ בְּיוֹם קָרֵב - וילחם בכל הגויים, כמו ביום, שעשה קרב ומלחמה עם מצרים בים סוף.

ד. וְעִמְדוֹ רָגְלָיו בְּיוֹם הַהוּא עַל הַר הַזֵּיתִים, אֲשֶׁר עַל פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקֵּדָם - וכבייכול, רגליו של ה' יעמדו, על הר הזיתים שממזרח לירושלים,

וְנִבְקַע הַר הַזֵּיתִים מִחֲצִיו, מִזְרְחָה וְיָמָה - יִבְקַע הַר הַזֵּיתִים מִמְּזָרְחָה לַמַּעֲרָב,

גִּיא גְדוֹלָה מְאֹד - וְתִנָּצַר גִּיא גְדוֹלָה מְאֹד,

וּמֶשׁ - יזוז ויסור ממקומו,

חֲצִי הָהָר צְפוֹנָה, וְחֲצִיו נִגְבָּה - חציו - לכיוון צפון, וחציו - לכיוון דרום.

ה. וְנִסְתֶּם גַּיָּא הָרִי - ינוסו כולם בפחד, בגאי שבין ההרים,

פִּי יִגִּיעַ גַּי הָרִים אֶל אֶצֶל - כי הגיא יגיע עד מקום ששמו אצל, ולשם ינוסו,

וְנִסְתֶּם, כַּאֲשֶׁר נִסְתֶּם מִפְּנֵי הָרָעָשׁ, בִּימֵי עֲזִיזָה מֶלֶךְ יְהוּדָה - וינוסו כולם בפחד, כמו שנסו כשרעדה הארץ, בימי עזיהו מלך יהודה,

(כשנכנס להקטיר קטורת בהיכל)

וּבֹא ה' אֱלֹהֵי, כָּל קְדָשִׁים עִמָּךְ - וה' ית', וכל מלאכיו יבואו עמכם (עם ישראל) להלחם על גוג.

ו. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא - בזמן התגברות הצרות לפני ב'א הגאולה,

לֹא יִהְיֶה אֹר - גדול,

יְקָרוֹת וְקִפְאוֹן - אלא אור וחושך ישמשו בערבוביא. יקרות⁹ - אור. קפאון¹⁰ - חושך. הנמשל: שיהיו נבוכים, ולא ידעו אם הצרה היא הכנה לגאולה או תביא אותם לכליה ואבדון.

ז. וְהָיָה יוֹם אֶחָד, הוּא יוֹדֵעַ לֵה' - ויהיה יום אחד, שזמנו ידוע לפני ה',

לֹא יוֹם וְלֹא לַיְלָה - וכאמור, אור וחושך ישמשו בו בערבוביא,

וְהָיָה לַעֲת עָרֵב יִהְיֶה אֹר - ובסוף אותו היום, כשיתגברו הצרות מאוד, יאיר ה' באור גדול ותבוא הישועה הגדולה.

ח. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא - כשיבקע הר הזיתים,

יֵצְאוּ מִיָּם חַיִּים מִירוּשָׁלַם - יצא מעיין מים חיים מירושלים¹¹,

חֲצִצִּים - חצי מהמים יזרמו,

אֶל הַיָּם הַקָּדְמוֹנִי - אל ים המלח (שבצד מזרח),

וְחֲצִצִּים אֶל הַיָּם הָאַחֲרֹן - וחצי מהמים יזרמו לים התיכון שבמערב,

בְּקִיץ וּבְחֹרֶף יִהְיֶה - והמים יזרמו, גם בימי הקיץ החמים, וגם בימי החורף הקרים. (שלא יתייבשו ולא יקפאו).

ט. וְהָיָה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ - שתראה ותתגלה מלכות ה' לבדו בעולם,

בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד - שלא יזכירו עוד, שם אלוהים אחרים.

י. יִסּוּב כָּל הָאָרֶץ כְּעֶרְבָה - ההרים שסביב ירושלים, יהפכו להיות מישור כערבה, כדי שגובהה ויופיה של ירושלים יכראו יותר,

מִגִּבֵּעַ לְרִמּוֹן - והמישור יתחיל מהגבעה שברימון (רימון - שם מקום),

נֶגֶב יְרוּשָׁלַם - שנמצא מדרום לירושלים,

וְרֵאמָה - ותהיה ירושלים רמה וגבוהה מכל סביבותיה,

וְיִשְׁבָּה תַּחְתֶּיהָ - במקומה הראשון,

⁹ כמו: "אם אָרָאָה אֹר כִּי נִחַל וְנָחַם יָקָר הַלֵּךְ", איוב לא' כו'.

¹⁰ קפאון - קפוא ועבה - שמחשיך הראיה.

¹¹ כמו שניבאו יחזקאל (בפרק מז'), ויואל (בפרק ד').

לְמַשְׁעַר בְּנֵימֶן, עַד מְקוֹם שְׁעַר הָרָאשׁוֹן, עַד שְׁעַר הַפְּנִים, וּמִגְדָּל חֲנָנִאל עַד יְקָבִי הַמֶּלֶךְ - שְׁמוֹת מְקוֹמוֹת בְּגִבּוֹל יְרוּשָׁלַיִם. יְקָבִי הַמֶּלֶךְ - יְקָבִים לִינּוֹת הַמֶּלֶךְ.

יֵא. וַיָּשְׁבוּ בָהּ - בִּירוּשָׁלַיִם, בְּשָׁלוֹם וּבְשָׁלוֹה, וְחָרָם, לֹא יִהְיֶה עוֹד - וְהָרֶג, לֹא יִהְיֶה עוֹד בִּירוּשָׁלַיִם, וַיָּשְׁבָה יְרוּשָׁלַם לְבֶטֶח - וַיֵּשְׁבוּ בִירוּשָׁלַיִם בְּבִטְחָה.

יב. וְזֹאת תִּהְיֶה הַמִּגְפָּה, אֲשֶׁר יִגָּף ה' אֶת כָּל הָעַמִּים, אֲשֶׁר צָבְאוּ עַל יְרוּשָׁלַם - וְכֵן תִּהְיֶה הַמַּכָּה שִׁכָּה ה' אֶת כָּל הָעַמִּים שֶׁנִּקְהָלוּ לִהְלַחַם עַל יְרוּשָׁלַיִם:

הַמֶּקֶ בְּשָׂרוֹ, וְהוּא עֹמֵד עַל רִגְלָיו - יִמַּס בְּשֶׁרֶם כְּשֶׁהֵם עוֹמְדִים עַל רִגְלֵיהֶם, וְעֵינָיו, תִּמְקְנָה בְּחִרְיָהֶן - וְעֵינֵיהֶם יִמָּסוּ בַתּוֹךְ חוּרֵי הָעֵינִים, וּלְשׁוֹנוֹ, תִּמְקַם בְּפִיהֶם - וְלִשְׁוֹנָם, תִּימָס בַּתּוֹךְ פִּיהֶם.

יג. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא, תִּהְיֶה מִהוֹמַת ה' רַבָּה בָּהֶם - יִבִּיא ה' בִּינֵיהֶם מִהוֹמָה גְדוֹלָה, וְהִחְזִיקוּ אִישׁ יָד רֵעֵהוּ, וְעָלְתָה יָדוֹ עַל יָד רֵעֵהוּ - וְכַאֲשֶׁר יִחְזִיק אִישׁ אֶת יָד חֲבִירוֹ לַעֲזוֹר לוֹ, יִחְשׁוּב אוֹתוֹ לְאוֹיִבּוֹ, וְיַעֲלֶה אֶת יָדוֹ לְהַכּוֹתוֹ.

יד. וְגַם יִהְיֶה תִלְחָם בִּירוּשָׁלַם - כְּאִמּוֹר לַעִיל יִב' ב': "...וְגַם עַל יְהוּדָה יִהְיֶה בְּמִצּוֹר עַל יְרוּשָׁלַם..." שִׁכְרִיחוּ הַגּוֹיִים הַצָּרִים עַל יְרוּשָׁלַיִם, אֶת אֲנָשֵׁי יְהוּדָה, שֶׁבָּעֲרִים מִסְבִּיב יְרוּשָׁלַיִם, לַצּוֹר עִמָּהֶם עַל יְרוּשָׁלַיִם.

וְאַסֵּף חֵיל כָּל הַגּוֹיִם סָבִיב - וַיֹּאסְפוּ אֲנָשֵׁי יְהוּדָה, אֶת הָעוֹשֵׁר מִמַּחֲנֶה גּוֹ, אַחֲרֵי הַמְּגִיפָה:

זָהָב, וְכֶסֶף, וּבָגָדִים לְרֵב מְאֹד:

טו. וְכֵן תִּהְיֶה מִגְפַת הַסּוּס, הַפָּרָד, הַגָּמֶל, וְהַחֲמוֹר, וְכָל הַבְּהֵמָה, אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּמִּחְנוֹת הַהֵמָּה, כְּמִגְפָּה הַזֹּאת - גַּם הַבְּהֵמוֹת שֶׁל מַחֲנֶה גּוֹ, יִנָּגְפוּ כְּמוֹ הָאֲנָשִׁים. (הַמֶּקֶ בְּשָׂרוֹ וְכו')

טז. וְהָיָה כָּל הַנוֹתֵר, מִכָּל הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל יְרוּשָׁלַם - וְאֵלּוּ שִׁישְׁאָרוּ בַחַיִּים, מִהַגּוֹיִים שֶׁבָּאוּ עַל יְרוּשָׁלַיִם, (מ - ה'שְׁלִישִׁית", שִׁצְרָפוּ וַיִּבְחָנוּ כְּכֶסֶף וְכִזְהָב, וַיִּדְּבְקוּ בָהּ, לַעִיל יִג' ט')

וְעָלוּ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה, לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְמֶלֶךְ ה' צָבָאוֹת, וְלַחֵג אֶת חַג הַסֻּכּוֹת - כָּל שָׁנָה בַּחֵג הַסֻּכּוֹת (שְׁבִסּוּכּוֹת, הִיטָה הַמַּלְחָמָה וְהַהֲצָלָה), יַעֲלוּ לִירוּשָׁלַיִם, לְהַשְׁתַּחֲוֹת, לַחֲגוֹג וּלְהוֹדוֹת לָהּ.

יז. וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲלֶה, מֵאֵת מִשְׁפְּחוֹת הָאָרֶץ אֶל יְרוּשָׁלַם, לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְמֶלֶךְ ה' צָבָאוֹת - מִי שֶׁלֹּא יַעֲלֶה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לָהּ,

וְלֹא עָלִיהֶם יִהְיֶה הַגָּשָׁם - לֹא יִהְיֶה לָהֶם גֶּשֶׁם בְּאֲדָמָתָם. (שְׁבַחַג הַסֻּכּוֹת, נִידוּנִים עַל הַמִּים)

יח. וְאֵם מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם לֹא תַעֲלֶה - לִירוּשָׁלַיִם,

וְלֹא בָּאָה וְלֹא עָלִיהֶם - שְׁעִלֵיהֶם, לֹא בָּא וַיּוֹרֵד הַגֶּשֶׁם, כִּי מִשְׁקִים אֶת אֶרֶץ מִהַנִּילוֹס,

תִּהְיֶה הַמִּגְפָּה אֲשֶׁר יִגָּף ה', אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יַעֲלוּ לַחֵג אֶת חַג הַסֻּכּוֹת - מִגִּיפָה יִגּוֹף אוֹתָם ה', עַל שֶׁלֹּא עָלוּ בַּחֵג הַסֻּכּוֹת לִירוּשָׁלַיִם, וְלֹא יִנָּקוּ מֵעוֹנָשׁ.

יט. זאת תהיה חטאת מצרים וחטאת כל הגוים, אשר לא יעלו לחג את חג השבועות - זה יהיה ענשם של הגוים, שלא יעלו בסוכות לירושלים. (של מצרים - מגיפה, ולשאר הגוים - עצירת המטר).

כ. ביום ההוא,

יהיה על מצלות הסוס, קדש לה' - גם את הפעמונים, שתולים בצוארי הסוסים, יקדישו לה', והיה הסירות בבית ה', כמזרקים לפני המזבח - הסירות בביהמ"ק, (כעין סיר, להוריד את הדשן מהמזבח) יהיו רבים כמו המזרקים (כלי קבלת הדם).

כא. והיה כל סיר בירושלים וביהודה, קדש לה' צבאות - מריבוי הקרבנות שיקריבו, כל הסירים שבירושלים, יוקדשו לצורכי העבודה במקדש,

ובאו כל הזבחים, ולקחו מהם ובשלו בהם - וכל הזבחים זבח, יקחו סירים אלו, ויבשלו בהם בשר השלמים, ולא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבאות ביום ההוא - ולא יהיו עוד סוחרים המוכרים סירות או נחושת לעשות ממנה סירות, כי רבים יתנדבו ויקדישו כלים.